

Владислав ВОЛИНЕЦЬ, Ольга КУЧМА,

Ірина САЛЕНКО

ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОГО

СТРАХУВАННЯ

У ТРУДОВИХ ВІДНОСИНАХ

практикум

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

В. В. Волинець, О. Л. Кучма, І. В. Саленко

**ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОГО
СТРАХУВАННЯ
У ТРУДОВИХ ВІДНОСИНАХ**

ПРАКТИКУМ

КИЇВ – 2026

УДК 349.2

B29

Рекомендовано до друку Вченою радою Навчально наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка (протокол №14 від 03 березня 2026 року)

Рецензенти:

В. М. Андрійв, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри трудового права та права соціального забезпечення Київського національного університету імені Тараса Шевченка

О. В. Тищенко, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри трудового права та права соціального забезпечення Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

С. В. Вишновецька, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри цивільного права і процесу Державного університету «Київський авіаційний інститут»

В. В. Волинець, О. Л. Кучма, І. В. Саленко

Проблеми соціального страхування у трудових відносинах. Практикум. – К.: 7БЦ, 2026. – 106с.

ISBN 978-617-8794-78-1

Практикум покликаний сприяти засвоєнню основних положень загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття, тимчасової втрати працездатності, нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань, пенсійного страхування; дослідження впливу трудових відносин на соціальне страхування; вдосконалювати навички роботи із правовими актами у сфері правового регулювання праці, та соціального страхування; навички аналізу співвідношення трудового законодавства України і законодавства у сфері соціального страхування, розвивати вміння використовувати судову практику ЄСПЛ при розгляді спорів у сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування в Україні.

УДК 349.2

ISBN 978-617-8794-78-1

©Волинець В.В., Кучма О.Л., Саленко І.В. 2026 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
Тема 1. ЮРИДИЧНІ ФАКТИ У СОЦІАЛЬНОМУ СТРАХУВАННІ.....	6
Тема 2. ПРИНЦИПИ ТРУДОВОГО ПРАВА І ПРАВА СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ У ПРАВОВИХ ПОЗИЦІЯХ ВЕРХОВНОГО СУДУ ТА ЄСПЛ.....	26
Тема 3. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У ТРУДОВИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ ТА ПРАВОВІДНОСИНАХ ІЗ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ.....	35
Тема 4. ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ ПРАЦІВНИКІВ.....	52
Тема 5. ВПЛИВ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН НА СОЦІАЛЬНЕ СТРАХУВАННЯ НА ВИПАДОК БЕЗРОБІТТЯ.....	57
Тема 6. ВПЛИВ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН НА СОЦІАЛЬНЕ СТРАХУВАННЯ НА ВИПАДОК ТИМЧАСОВОЇ ВТРАТИ ПРАЦЕЗДАТНОСТІ.....	63
Тема 7. ПРОБЛЕМИ ОХОРОНИ ПРАЦІ ТА СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ ВІД НЕЩАСНИХ ВИПАДКІВ НА ВИРОБНИЦТВІ І ПРОФЕСІЙНИХ ЗАХВОРЮВАНЬ.....	79
Тема 8. ВПЛИВ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН НА ПЕНСІЙНЕ СТРАХУВАННЯ.....	95

ВСТУП

Практикум «Проблеми соціального страхування у трудових відносинах» спрямований сформувати у студентів глибокі теоретичні знання і практичні навички щодо правильного застосування норм законодавства у сфері соціального страхування; навчити студентів здійснювати науковий пошук, аналізувати і узагальнювати теоретичні засади, наукові концепції, законодавчі акти та вивчений матеріал, критично мислити у напрямку вдосконалення чинного законодавства.

При роботі із завданнями цього практикуму необхідні знання основних понять, категорій та інститутів трудового права та права соціального забезпечення; нормативно-правових актів у сфері правового регулювання соціального страхування, актів судової практики як-то: рішення Конституційного Суду України, постанови Пленуму Верховного Суду України та інших; вміння самостійно опрацьовувати наукову літературу, аналізувати і узагальнювати нормативні акти, судову практику, робити обґрунтовані висновки щодо умов, порядку застосування суперечностей законодавства, основних вчень науки трудового права та соціального страхування в частині досліджень правового регулювання набуття страхового стажу, обчислення доходу, з якого справляється єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, знати основні прийоми практичного застосування норм права в конкретних ситуаціях, повинен вміти надавати конкретну юридичну оцінку та висувати пропозиції стосовно використання конкретних норм права, робити обґрунтовані висновки, готувати експертні висновки по спірних питаннях, виконувати інші види самостійної роботи; володіння елементарними навичками роботи з навчальною та нормативно-правовою літературою, застосування наукових методів пізнання та правових способів розв'язання спірних практичних ситуацій.

Завдання до тем практикуму спрямовані на досягнення студентами таких компетентностей як: здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, спілкуватися іноземною мовою у професійній сфері як усно, так і письмово, спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності), застосовувати принципи верховенства права для розв'язання складних

задач і проблем, у тому числі, у ситуаціях правової невизначеності, обґрунтовувати та мотивувати правові рішення, давати розгорнуту юридичну аргументацію, ухвалювати рішення у ситуаціях, що вимагають системного, логічного та функціонального тлумачення норм права, а також розуміння особливостей практики їх застосування.

А також досягнути таких результатів навчання як: знати спеціалізовані концептуальні знання, що включають сучасні наукові здобутки у сфері соціального страхування та є основою для оригінального мислення та проведення дослідження; критично осмислювати проблеми у галузі соціального страхування та на межу галузей знань (відносини, пов'язані із справами ЄСВ, відповідальність різних видів за порушення прав учасників відносин у сфері соціального страхування); мати спеціалізовані уміння розв'язувати проблеми, необхідні для проведення досліджень з питань впливу трудових відносин на соціальне страхування, та вміти розвивати нові знання і процедури в означеній сфері; мати здатність інтегрувати знання та розв'язувати складні задачі щодо соціального страхування у широких або мультидисциплінарних контекстах; мати здатність розв'язувати проблеми, пов'язані із реалізацією права на соціальне страхування у нових або незнайомих середовищах за наявності неповної або обмеженої інформації з урахуванням аспектів соціальної та етичної відповідальності; мати здатність зрозуміло і недвозначно доносити власні знання, висновки та аргументації до фахівців у сфері трудового права та соціального страхування і нефахівців, зокрема, до осіб, які навчаються; мати змогу управляти робочими та навчальними процесами при реалізації трудової функції, які є складними, непередбачуваними та потребують нових стратегічних підходів щодо гарантій соціального страхування; відповідально ставитись до власного внеску до професійних знань і практики та оцінювання результатів діяльності команд та колективів; мати здатність продовжувати навчання з високим ступенем автономії у сфері соціального страхування.

Тема 1.

ЮРИДИЧНІ ФАКТИ У СОЦІАЛЬНОМУ СТРАХУВАННІ

Питання для обговорення:

- 1.Війна як форс-мажор для працівника.
- 2.Стаж роботи: вплив на трудові відносини зараз та на інші відносини у майбутньому.
- 3.Професія, спеціальність, кваліфікація: розмежування понять, юридичне значення.
- 4.Професійна підготовка, перепідготовка, підвищення кваліфікації: право чи обов'язок для працівника та роботодавця.
- 5.Роботи у шкідливих і небезпечних умовах: проблеми доказування юридичного факту.

Кейси:

1.Петренко працювала бухгалтером у Товаристві. Через напружені стосунки із керівником вона була формально звільнена за скороченням штату. Оскільки звільнення відбулося із порушенням трудового законодавства, Петренко подала позов до суду та виграла трудовий спір. Прийшовши на роботу в її перший робочий день після поновлення (02 липня), охорона Товариства повідомила, що їм заборонено пропускати її на територію Товариства, оскільки судовий процес ще триває і рішення суду про поновлення на роботі Петренко ще оскаржується. Петренко майже весь день простояла біля охоронця, але поспілкуватися з кимось із керівництва так і не вдалося. На наступний день її стан здоров'я погіршився і Петренко була госпіталізована. Через тиждень їй закрили лікарняний (03-08 липня) і вона прийшла на роботу. Їй надали для ознайомлення наказ про поновлення на роботі з 02 липня та наказ про звільнення Петренко за прогули з 02 по 08 липня. Петренко пояснила, що в неї є лікарняний, але лікарняний в неї так і не прийняли, пояснивши, що соціальне

страхування на випадок тимчасової втрати працездатності актуально для працюючих працівників, а вона в них вже знову не працює.

У судовому засіданні про наступне поновлення на роботі Петренко, представник Товариства повідомив, що вони не були обізнані щодо лікарняного Петренко, вона не надала доказів вручення ні особисто ні кур'єром чи поштою такого документа до Товариства.

Ваша оцінка ситуації.

2.Петренко була поновлена на роботі 01 вересня відповідно до рішення районного суду. Роботодавець видав наказ про поновлення на роботі Петренко, та надіслав листом, але лист повернувся назад. Через два тижні роботодавець повторно надіслав копію наказу про поновлення на роботу та лист про те, що Петренко повинна вийти на роботу. Цей лис також не був вручений. Представники роботодавця поїхали за адресою, яка значилась у особовій справі як адреса реєстрації Петренко, але їм не відкрили і інформацію про необхідність вийти на роботу було озвучено крізь двері (хоча в квартирі хтось був). Роботодавець звільнив Петренко 15 листопада за прогул.

Петренко оскаржила своє звільнення, мотивуючи тим, що вона з 02 листопада по 22 листопада перебувала на сесії в Університеті, а з 15 жовтня по 30 жовтня (п'ятниця) була на лікарняному. Крім того, Петренко наголосила, що лікарняний є не тільки доказом поважності відсутності на роботі, а ще роботодавець повинен оплатити лікарняний та відпустку у зв'язку з навчанням.

Ваша оцінка ситуації.

3.Петренко звернувся до суду з позовом про визнання його звільнення незаконним та про поновлення на посаді з огляду на наступне. Петренко працював бухгалтером у Товаристві, під час введення воєнного стану йому дозволили працювати дистанційно і у наказі визначили його робоче місце за місцем проживання. 10 лютого директор Товариства видав наказ про припинення з 12 лютого дистанційної роботи Петренка та зобов'язав Петренка надати керівництву графік роботи. Петренко на роботу в офіс не вийшов, про

що були складені акти та в подальшому звільнено його за прогул без поважних причин. Петренко у позові зазначив, що при прийнятті на роботу йому ніяких особливих графіків роботи не складали, працював відповідно до правил внутрішнього трудового розпорядку за режимом роботи Товариства.

Ваша оцінка ситуації.

4.Петренко проживала у Київській області та працювала у Києві. З початком повномасштабного вторгнення Петренко з сім'єю переїхала до Чернівців та оформила статус внутрішньо-переміщеної особи. Через вайбер вона надсилала працівнику відділу кадрів фотокопії заяви про відпустку без збереження заробітної плати (з 15 квітня по 10 травня, з 11 травня по 20 травня та з 21 травня по 10 червня). 11 червня Петренко на роботу не вийшла, на запитання безпосереднього керівника коли вона буде, вона відповіла, що найближчим часом повертатися не буде та просила хоч тиждень оформити їй простій, а потім вона знову напише заяву на відпустку без збереження заробітної плати до кінця строку воєнного стану. Безпосередній керівник повідомив, що простій їй оплачувати не будуть і більше заяв на відпустку без збереження заробітної плати погоджувати їй не будуть, тому вона має визначитись: або повертається до Києва або звільняється. Петренко надіслала у вайбер заяву про відпустку без збереження заробітної плати на час дії воєнного стану. Роботодавець звільнив її за прогул та у відповідь на її заяву надіслав їй у вайбер фотокопію наказу про звільнення.

Ваша оцінка ситуації.

5.Петренко працювала директором школи. Її звільнили за прогул, оскільки вона 30 квітня була відсутня в приміщенні школи понад три години протягом робочого часу. Петренко у позові пояснила, їй нещодавно оголосили догану, що вона не облаштувала укриття для школярів. Петренко задля виправлення ситуації та дбаючи про здоров'я і безпеку школярів та персоналу школи уклала договір оренди житлового приміщення з релігійною громадою, приміщення має

укриття. Вона якраз витратила майже півдня на вирішення цього питання (перебувала в орендованому приміщенні). Крім того, останній день місяця є методичним днем, тому звільняти її за прогул в такий день за таких обставин було незаконно.

Представник відповідача зауважив, що фактично тут були підстави звільнити за систематичність, оскільки при перевірці роботи школи було виявлено, що у школі працюють родичі директорки, але фактично їх ніхто на роботі не бачив, тому достатньо підстав для її звільнення.

Ваша оцінка ситуації.

6.Петренко мала напружені стосунки з керівництвом через постійні відпрошування, пов'язані із заочним навчанням. Коли Петренко звернулася із заявою про додаткову відпустку у зв'язку навчанням, керівник відмовився приймати заяву (мовляв, і так грамотна, досить вже вчитися за рахунок роботодавця). Петренко все одно відбула на сесію а роботодавець видав наказ про звільнення у зв'язку із прогулом, оскільки документально відпустка оформлена не була.

Петренко оскаржила наказ про своє звільнення, обґрунтовуючи тим, що навчання у закладі вищої освіти є вагомою причиною незалежно від того, що саме і як оформив роботодавець. Крім того, у день, який не був у періоді сесії, але був зазначений у наказі про звільнення як один з днів прогулу, Петренко була на роботі, просто у той день часто лунали повітряні тривоги. І хоча у офісі працівники здебільшого продовжували залишатися на своїх робочих місцях Петренко прислухалася до порад ЗМІ перебувати у сховищі під час повітряної тривоги (підземна стоянка супермаркету через три будинки від офісу).

Ваша оцінка ситуації.

7.Петренко звернувся до Пенсійного фонду за призначенням пенсії за віком на пільгових умовах, але йому було відмовлено з підстав неврахування періоду роботи з 2004 по 2011 роки на шахті у

Донецькій області. Петренко зазначив, що пільговість періоду підтверджує довідками, які уточнюють особливий характер праці, необхідний для призначення пільгової пенсії, виданими Донецькою виконавчою дирекцією з ліквідації шахт, яка знаходиться у місті Донецьку, що на час видачі довідок є на непідконтрольній українській владі території, але за період його роботи це була підвладна українській владі територія і вугіль, який він видобував, йшов на обігрів українських домівок.

У Пенсійному фонді йому відмовили враховувати такі довідки.

Петренко подав позов до суду, зазначивши, що не було враховано принципу «намбійських винятків», тому спірний період має бути йому зараховано як пільговий стаж для призначення пенсії.

Ваша оцінка ситуації.

8. Петренко у 90-х роках працював у республіці Саха та при досягненні пенсійного віку звернувся до Пенсійного фонду за призначенням пенсії. У Пенсійному фонді Петренку повідомили, що йому не може бути зараховано стаж роботи в республіці Саха ні у звичайному ні у пільговому розмірі, оскільки наразі припинено дію міжнародних договорів у галузі пенсійного забезпечення країн бувшого союзу. Також деякі періоди роботи на підконтрольній українській владі території не були зараховані до стажу, оскільки записи у трудовій книжці за ці періоди не зовсім розбірливо зазначені, з граматичними помилками.

Ваша оцінка ситуації.

9. ФОП Петренко уклав договір про співробітництво із ФОП Сидоренко, в рамках якого сторони спільно орендують приміщення магазину-кав'ярні та сприяють одна одній в організації роботи цього магазину-кав'ярні шляхом забезпечення можливості прийняття та реалізації товару одна одній, проведення розрахункових операцій одна одної, а також обмін працівниками одна одної для реалізації своїх бізнес-цілей. При перевірці Держпраці ФОП Петренка виявилось, що під час контрольної закупки товару в магазині інспектора Держпраці

обслужив ФОП Сидоренко. Інспектор Держпраці оштрафував ФОП Петренка за неоформлені фактичні трудові відносини.

ФОП Петренко оскаржив до суду рішення Держпраці та зазначив, що здійснення розрахункових операцій ФОП Сидоренко на його користь не свідчить про наявність між ними трудових відносин а є проявом реалізації договору про співробітництво.

Ваша оцінка ситуації.

10.Петренко працювала лікарем-педіатром у лікувальному закладі. Періодично вона цікавилась курсами за своєю спеціалізацією та за погодження керівництва проходила їх за рахунок роботодавця. Дізнавшись, що є черговий курс підвищення кваліфікації, вона повідомила свого керівника про те, що буде місяць на курсах (в іншому місті, оффлайн). Не отримавши авансу (знаходячись на курсах) Петренко зателефонувала до бухгалтерії, а там їй порадили поспілкуватися з керівником, бо цього разу на неї не оформлено відповідних документів. Петренко офіційно звернулася з листом-вимогою заплатити зарплату за період проходження нею курсів. У відповідь отримала лист-пропозицію надати пояснення про її відсутність на роботі декілька тижнів, а для виплати заробітної плати за період, що її цікавить, необхідно надати до бухгалтерії направлення на проходження курсів або наказ про відрядження її на такі курси, копію плану-заяви на цикл спеціалізації та тематичного удосконалення працівників, копію навчально-виробничого плану проходження курсів за фахом, копію звіту закладу вищої освіти про виконання навчально-виробничого плану проходження курсів.

Оскільки у Петренко раніше не вимагалися такі документи, і що саме і як оформлялось в бухгалтерії вона не з'ясовувала (але дні курсів їй завжди оплачувались), то вона зрозуміла це як те, що варто їй звільнитися. Петренко надіслала у відповідь заяву про звільнення за власним бажанням 15 липня (останній день курсів). 16 липня Петренко отримала від роботодавця копію наказу про її звільнення 16 липня за прогул.

Ваша оцінка ситуації.

11.Петренко працював у філармонії керівником художнього підрозділу. Через те, що він висловлювався негативно про практику керівництва філармонії проводити частину концертів без офіційного оформлення та сплати податків і соцвнеску, у нього ускладнилися стосунки з новим керівництвом. Через деякий час Петренко отримав нову посадову інструкцію, у якій трохи доповнено його функціонал а також встановлена вимога до зайняття посади – виключно вища освіта. Петренко підписав нову посадову інструкцію, через два місяці його звільнили як такого, що не відповідає займаній посаді внаслідок недостатньої кваліфікації (диплом музучилища). На пояснення, що новий функціонал він виконує і для цього не потрібно вищої освіти, йому пояснили, що їм не подобається його неініціативність, він не розвивається, не відвідує сучасні курси підвищення кваліфікації тощо. Тому керівництво не буде чекати коли буде неналежне виконання роботи через недостатню кваліфікацію, достатньо того, що у нього немає відповідних підтверджуючих документів про відповідність займаній посаді.

Ваша оцінка ситуації.

12.Петренко працював провідним спеціалістом та його посада підлягала скороченню. Йому запропонували вакансії, від яких він відмовився, пізніше (в межах 2-вомісячного строку попередження) йому ще декілька разів пропонували вакансії, від яких він відмовлявся. Паралельно Петренко теж підшукував собі роботу і звернувся до центру зайнятості та був неабияк здивований тим, що його роботодавець шукає спеціалістів на вакансії, які йому не пропонувалися. Петренко вирішив не зізнаватися роботодавцю, що знає про додаткові вакансії, а використати це для поновлення на роботі. Після отримання наказу про звільнення у зв'язку із скороченням, Петренко подав позов до суду про визнання звільнення незаконним і аргументом на свою користь зазначив вакансії, які йому не були запропоновані.

Роботодавець пояснив, що не зобов'язаний пропонувати всі вакансії, а пропонував лише ті, які відповідали його освіті. Петренко зазначив, що і посада, з якої його звільнили також передбачала освіту кращу, ніж була у нього, але нарікань на його роботу ніколи не було, та вакансії, які йому не запропонували передбачали схожу роботу, тому і без диплома про вищу освіту справився б.

Ваша оцінка ситуації.

13.Петренко працювала на шахтах і отримала професійне хронічне захворювання та третю групу інвалідності. У Пенсійному фонді їй відмовили у виплаті моральної шкоди, порадивши звернутися безпосередньо до роботодавця. Роботодавець відмовив у виплаті моральної шкоди, зазначивши, що у таких умовах як Петренко працювала, працюють і інші працівники, у яких немає інвалідності, а це значить, що причина захворювання у генній схильності, що є індивідуально для кожного працівника.

Також роботодавець пояснив, що коли Петренко приймалась на роботу, то їй повідомили про шкідливі умови праці, вона свідомо йшла на ризик, обравши таку роботу (хоча були і інші вакансії з безпечнішими умовами, і меншою зарплатою), вона мала скорочений робочий день, додаткову оплачувану відпустку, доплату за роботу у шкідливих умовах праці. Тому не вбачають ні юридичних ні моральних підстав платити Петренко моральну шкоду у будь-якому розмірі.

Ваша оцінка ситуації.

14.ФОП Петренко, який спеціалізувався на заготівлі лісу, уклав з двома чоловіками цивільні договори, предметом яких була допоміжна робота по заготівлі лісу. При перевірці інспектор Держпраці звернув увагу на те, що у цих двох чоловіків відсутні дозволи на проведення робіт підвищеної небезпеки. Також, розпитавши їх про характер виконуваної роботи (систематичне виконання однотипних функцій, винагорода платиться у встановлений період) інспектор Держпраці прийшов до висновку, що мають місце фактичні трудові відносини та

оштрафував ФОП Петренка за допуск до роботи без оформлення трудових відносин.

ФОП Петренко не погодився з позицією інспектора Держпраці та оскаржив до суду постанову про застосування штрафу.

Ваша оцінка ситуації.

Письмова робота:

Заповніть таблицю інформацією про юридичні факти та їх підтвердження (2-3 юридичних факти у трудових відносинах, які впливають на загальнообов'язкове державне соціальне страхування)

Юридичний факт	Документ, який його підтверджує	Спосіб встановлення

Корисні посилання:

1.Балог К. С. Формальне та неформальне професійне навчання та їх правове забезпечення. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2023. № 4. DOI: <https://doi.org/10.32782/39221517>

2.Бекманн М. Гнучкий робочий час та адаптація до кризи в німецькому трудовому праві. URL: <https://d-nb.info/1191414833/34>

3.Бортник С. М. До питання про особливості правового регулювання трудових правовідносин в умовах воєнного стану Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. 2022. № 2 (97). С. 106–117. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/entities/publication/282876c7-0546-4872-b240-9a5c77ff8cea>

4.Вєтухова І. А. До питання правового регулювання умов праці в трудовому праві / І. А. Вєтухова // Напрями розвитку науки трудового права та права соціального забезпечення : матеріали VI Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 25-річчю каф. труд. та госп. права Харків. нац. ун-ту внутр. справ (м. Харків, 3 листоп. 2017 р.). – Харків, 2017. – С.161–163. URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/14214>

5.Голінько В.І. Особливості оцінки професійних ризиків за шкідливих умов праці: експозиційний підхід. Наукові вісті НВНГУ, 2024. URL: <https://nvngu.in.ua/index.php/uk/golovna/1911-ukrcat/arkhiv-zhurnalu/2024/zmist-4-2024/6975-86>

6.Дорощук М.З. Законодавчі дефініції понять «спеціальність» та «спеціалізація» та їх використання у нормативному регулюванні кадрового забезпечення сфери охорони здоров'я в Україні: теоретико-правовий аналіз. Young Scientist. 2016. № 12.1 (40) URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2016/12.1/136.pdf>

7.Жила А. В. Трудові гарантії мобілізованих працівників: проблеми правового регулювання та шляхи його удосконалення. // Науковий вісник УжНУ. Серія: Право. – 2025. – № 2(91). URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2025/11/13-1.pdf>

8.Золотухіна Л. О. Вплив воєнного стану на трудові права та інтереси працівників. // Вісник ДДУВС. – 2024. – №1(128). – С. 30–35. URL: <https://er.dduvs.edu.ua/handle/123456789/14512>

9.Іванов О. Ю., Котова Л. В. Призупинення дії трудового договору в контексті нормативного закріплення норм балансу інтересів працівників і роботодавців. Актуальні проблеми права: теорія і практика No2 (44), 2022. URL: <https://journals.snu.edu.ua/index.php/app/article/view/609/581>

10.Киян В. Щодо призупинення дії трудового договору в умовах воєнного стану. Науковий вісник ДДУВС. 2022. Спеціальний випуск № 2. С.469-475. URL: <https://er.dduvs.edu.ua/bitstream/123456789/11578/1/69.pdf>

11.Ковтунець В.В., Мельник С.В. Розвиток національної системи кваліфікацій в Україні: регульовані професії в контексті європейських підходів. Національна Система кваліфікацій та ринок праці. 2024. №4. URL: <https://doi.org/10.32987/2617-8532-2024-4-76-86>

12.Коровіцька О.С. Захист прав працівників під час війни: Матеріали Всеукраїнської наукової конференції студентів та аспірантів, присвяченої Міжнародному дню студента (14-18 листопада 2022 р.). м. Суми, 25 лист. 2022 р. С. 380.

13.Кучма О.Л., Превентивні заходи з охорони праці у сфері радіаційної медицини. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія ПРАВО. Випуск 63. 2021. С. 190-194

14.Кучма О.Л. Соціальне страхування у трудових правовідносинах із науково-педагогічним працівником: окремі питання. Соціальне Право, 2025, (3), 69-76. URL: <https://soclaw.com.ua/index.php/journal/article/view/1294>

15.Кучма О.Л. Єдиний реєстр кваліфікацій – класифікатор професій: проблеми реформування. Юридична наука та освіта: минуле, сучасне і майбутнє : матер. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 1 травня 2025 р.) / Київ: «Видавництво Людмила», 2025. 660 с. С.528-530.

16.Кучма О.Л. Соціальне страхування домашніх працівників: перспективи розвитку законодавства. Права людини в глобалізованому світі: сучасний стан, шляхи реалізації та механізми захисту : матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції, 19 квітня 2024 р. / Держ. біотехнологічний ун-т. – Харків, 2024. С.414-416.

17.Кучма О.Л. До питання про особливості регулювання соціальних та трудових відносин працівників резидента Дія Сіті. Актуальні питання розвитку юридичної науки і практики в умовах воєнного стану та мирної розбудови: матер. міжнар. наук.-практ. конф. (5 травня 2023 року): ел. збірник. Київ: КНУТШ, 2023. – С.354-355.

18.Кучма О.Л. До питання про соціальне страхування осіб, які працюють у резидента Дія Сіті на підставі трудового договору та гіг-контракту. Правове забезпечення соціальної сфери: матер. XIII міжнар. Наук.-практ.конф (м.Одеса, 28 квіт. 2023 р.). – Одеса. Фенікс, 2023. С.32-35.

19.Кучма О.Л. Війна як причина невиконання зобов'язання у трудових відносинах. Правові виклики сучасності : законодавче реагування на геополітичні історичні проблеми : Матер. III Міжнар. наук.-практ. онлайнконф. (Чернівці, 6 груд. 2022 року) – Чернівці, 2022. – С.170-171

20.Лукомська О. «Форс-мажорні обставини в умовах воєнного стану у вирішенні господарських спорів: судова практика КГС ВС». 09.12.2024 р. URL:

<https://so.supreme.court.gov.ua/authors/856/forsmazhorni-obstavyny-v-umovakhvoiennoho-stanu-u-vyrishenni-hospodarskykh-sporiv-sudova-praktyka-khs-vs>

21.Макаренко О.Ю., Макаренко Н.А. Форс-мажорні обставини: виконання договірних зобов'язань у період збройної агресії Російської Федерації // Правовий часопис Донбасу. 2022. № 2. С. 32–38. URL: [journals.indexcopernicus.com/journals.indexcopernicus.com](https://journals.indexcopernicus.com/journals/indexcopernicus.com)

22.Машков К. Є., Горностай О. Б., Товт Т. О. Особливості трудових відносин в умовах воєнного стану: нормативно-правове регулювання. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції: збірник наукових праць. Дніпро, 2022. № 1. С. 122–131. URL: http://apnl.dnu.in.ua/1_2022/21.pdf

23.Мельник С. В. Зарубіжний і вітчизняний досвід регулювання професійної діяльності працівників та їх профільної підготовки. // Освітня аналітика України. - 2023. - № 4 (25). - с. 40–57. URL: https://science.iea.gov.ua/wp-content/uploads/2024/01/3_Melnyk_425_2023_40-57.pdf

24.Міщук І. В., Цевух А. І. «Забезпечення права працівника на безпечні умови праці: юридичні гарантії та проблеми реалізації». Аналітично-порівняльне правознавство. 2025. №4. С.463-469. URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2025/08/73.pdf>

25.Наньєва М. І. Звільнення працівників у період воєнного стану. XIII Міжнародної науково-практичної конференції. м. Одеса. 28 квітня 2023 року. С. 76-79. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/b48ba3e7-c2f4-4a27-bdc7-2ceb2c538fc7/content#page=76>

26.Обушенко О. М. Роль і місце охорони праці у розвитку правової держави [Електронний ресурс] / О. М. Обушенко. – URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/conf/law/03march2014/32.pdf>.

27.Огієнко І. В. Професійний розвиток працівників в контексті інноваційних змін суспільства. Право та інноваційне суспільство. – №

2 (17). 2021. С. 146-152. URL: <https://apir.org.ua/lais/en/article/view/ogienko17/45>

28.Павліченко І.М. Трудова функція працівника як взаємно погоджувальна умова трудового договору. Юридичний науковий електронний журнал. 2021. №11ю С.301-304. URL: http://lsej.org.ua/11_2021/77.pdf

29.Панкратова О. Підвищення кваліфікації персоналу в сучасних умовах та розвиток тенденцій корпоративних освітніх процесів. Економіка та суспільство. 2021. Вип. 25. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-25-7>

30.Парасюк В. М., Євхутіч І. М. Трудова дисципліна в контексті трудових відносин під час воєнного стану. // Вісник УжНУ. Серія: Право. 2025. Вип. 91, ч. 2. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2025/11/19-1.pdf>

31.Пижова М. О. Реалізація випускниками закладів вищої освіти, які продовжують навчання в аспірантурі, права на працю. // Право і суспільство. 2023. № 1. с. 135-140.URL: <https://elar.navs.edu.ua/items/c1e2a2a8-d0b2-45f1-8d90-9517f13e07d3>

32.Пищенко Б. О. Поняття і значення кваліфікаційних вимог до працівників // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2025. URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/336177>

33.Пищенко Б.О. Професійний стандарт - основа підбору й визначення професійного рівня кадрів / Б.О. Пищенко // Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія «Право». 2025. Вип. 91: частина 2. С. 144-148. URL: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.91.2.18>

34.Поліщук М. М. Захист трудових прав працівників у період воєнного стану: проблеми та перспективи. // Аналітично-порівняльне правознавство. – 2025. – №04 (ч. 3). URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2025/08/79.pdf>

35.Рассомахіна О. А. Трудові правовідносини в умовах воєнного стану: законодавчі зміни та напрями правового регулювання. //

Економіка і управління. – 2022. – № 4. URL: https://cms.economics-management.e-u.edu.ua/uploads/1178_29720842df.pdf

36.Самойленко В. В. Підвищення кваліфікації персоналу на прикладі провідних країн світу. Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». № 5. 2019. URL: <https://surl.li/crjctz>

37.Семигіна Т., Баланюк Ю., Семенець-Орлова І. Політика європейського союзу щодо взаємного визнання професійних кваліфікацій. Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Політичні науки та публічне управління, 2023. (3(63), 96-105. [https://doi.org/10.32689/2523-4625-2022-3\(63\)-13](https://doi.org/10.32689/2523-4625-2022-3(63)-13).

38.Сербін Д. Юридична газета. Порушення трудового законодавства під час війни: робота над помилками. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/trudove-pravo/porushennya-trudovogo-zakonodavstva-pid-chas-viyni-robota-nad-pomilkami.html>

39.Середа О., Бурнягіна Ю, Галкіна Н. Стандарти професійного розвитку працівників: міжнародний досвід та сучасні перспективи в Україні. Право та інноваційне суспільство. 2022. №1 (18). URL: <https://apir.org.ua/lais/uk/article/view/352>

40.Степанова А. Трудові відносини в умовах воєнного стану: що необхідно знати працівникам та роботодавцям. Ліга Закон. 2022. URL: https://jurliga.ligazakon.net/news/210624_trudov-vdnosini-v-umovakh-vonnogo-stanu-shcho-neobkhdno-znati-pratsvnikam-ta-robotodavtsyam

41.Сидоренко А. С., Полховська І. К. Правовий аналіз охорони праці в умовах воєнного стану // Юридичний науковий електронний журнал. 2024. № 7. УДК 349.23. – DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-7/53>. – Режим доступу: http://lsej.org.ua/7_2024/55.pdf

42.Таран І.О., Плескун О.В. Трудові відносини в умовах воєнного стану в Україні. Юридичний науковий електронний журнал. № 11. 2022. С. 353-355. URL: http://lsej.org.ua/11_2022/83.pdf

43.Тутова Ю. В. Звільнення від відповідальності за невиконання зобов'язання через форс-мажор у зв'язку зі збройною агресією. // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. 2025. №3(110). С. 48–57. URL:

<https://dspace.univd.edu.ua/entities/publication/332596db-eb9c-4d8b-a023-d1a478a699d6>

44. Чайка Р.О. Суб'єктивна сторона адміністративних правопорушень в сфері охорони праці. Юридичний науковий електронний журнал. 2025. №5. С.181-184. URL: http://lsej.org.ua/5_2025/41.pdf

45. Чорноус О. В. Особливості правового регулювання трудових відносин в умовах подовженого воєнного стану / Олена Василівна Чорноус // Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави : тези доп. XI Міжнар. наук.-практ. конф. (м.Вінниця, 9 груд. 2022 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Наук. парк «Наука та безпека». Вінниця, 2022. С. 82-84. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/items/47881a5d-d28b-40b9-a77a-7b40480f59e1>

46. Шершень В. Р., Коваль А. В., Нємцев А. І. Правові особливості умов праці працівників під час війни. Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Випуск 40/2024 URL: <https://nzlubp.org.ua/index.php/journal/article/view/1010/908>

47. EBS Quarterly Review Q3 2023 (огляд законодавчих змін). «Робота під час повітряної тривоги: які дії працівників та роботодавців». 2023 р. URL: https://www.ebskyiv.com/wp-content/uploads/2023/10/EBS_Quarterly_Review_Q3_UKR.pdf

48. Лісова Ю., Ткач А. «Робота під час повітряної тривоги: обов'язок чи право?» 15.12.2024 р. URL: http://cvu.od.ua/ua/announce/robota-pid-chas-povitryanoyi-trivogi-obov-yazok-chipravo_1595/

49. Науково-консультативна рада при Верховному Суді. Науковий висновок щодо застосування статті 617 ЦК України у трудових відносинах (справа № 905/857/19). URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/nauk_visn/Nauk_Visn_905_857_19.pdf

50. Роз'яснення Мін'юсту «Робочий час та тривога: чи можна залишати робоче місце та як оплачується цей період.» 09.09.2025 р.

URL: <https://7eminar.ua/news/9769-robocii-cas-ta-trivoga-ci-mozna-zalisati-roboce-misce-ta>

51.Yaroshenko O., Lutsenko O. Working in War: The Main Changes in Labour Relations and Working Conditions Under Martial Law in Ukraine. Access to Justice in Eastern Europe, 2022, № 4(2(17)), 139-155. ajee-journal.com+1

52.Chetty, D.R.V. Factors affecting the occupational safety and health of workers: a 2024 review. ScienceDirect / Journal article, 2024. https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S259029112400161X?ssrnid=4568869&dgcid=SSRN_redirect_SD

53.Cherevko N. Right to work under martial law: Legislative aspect in Ukraine. Law Journal of the National Academy of Internal Affairs, 14(3), 55-65, 2024. dspace.ksaeu.kherson.ua

54.Ostapenko L. Legal support of labor protection standards under martial law. Lviv State University of Internal Affairs, 2023. nvngu.in.ua

55.Ivanenko O. The labour market and employment during the war: state and prospects. Sociology: Theory, Methods, Marketing, 2022(4):56-75. en.stmm.in.ua

56.Melnyk K.Yu. “Problems of improving the national legislation on labor protection” (2022) Law and Safety, 85(2), pp. 158–168. doi:[10.32631/pb.2022.2.15](https://doi.org/10.32631/pb.2022.2.15).

57.Rezvorovych K. Analysing the Effectiveness of Legal Regulation of Contractual Relations Under Martial Law in Ukraine. Futurity EconLaw, 2024. futurity-econlaw.com

58.Rikhotso, O. Occupational Health Hazards: Employer, Employee, and Labour Union Perspectives. International Journal / PMC, 2021. <https://www.mdpi.com/1660-4601/18/10/5423>

59.Obrizan M. Poverty, Unemployment and Displacement in Ukraine: three months into the war. Ar Xiv preprint, 2022. [arXiv](https://arxiv.org/abs/2203.15423)

60.Vashchenko K. War and Labor Relations: Impact on the Enforcement of Labour Rights in Ukraine. Journal of Labour and Social Studies, 2023. ojs.journalsdg.org

61.Venediktov V. S., Melnyk K. Yu. Regarding the Problem of Legislative Definition of Labor Legislation’s Competence, the Concept and

Features of Labor Relations // Pravo i Bezpeka. 2021. URL: <https://pb.univd.edu.ua/index.php/PB/article/view/459>

62.HRW: «Gulf States: Migrant Workers at Serious Risk from Dangerous Heat». <https://www.hrw.org/news/2023/05/31/gulf-states-migrant-workers-serious-risk-dangerous-heat> Human Rights Watch

63.HRW: «Gulf States: Inadequate Heat Protection Putting Workers in Peril». <https://www.hrw.org/news/2024/08/08/gulf-states-inadequate-heat-protection-putting-workers-peril>

64.HRW: «Gulf States: Protect Workers from Extreme Heat». <https://www.hrw.org/news/2025/06/01/gulf-states-protect-workers-extreme-heat>

65.Business & Human Rights Resource Centre: «45,000 workers risking lives everyday in Egypt's limestone quarries». <https://www.business-humanrights.org/en/latest-news/45000-workers-risking-lives-everyday-in-egypts-limestone-quarries/>

<https://www.hsa.org.ua/lectors/polishhuk-viktoriya-2-3/articles/vidskoduvannia-moralnoyi-skodi-zavdanoyi-uskodzenniam-zdorovia-pri-vikonanni-trudovix-oboviazkiv?>

66."Поняття «страховий» та «трудовий» стаж: спільне та відмінне" https://bpm.ko.court.gov.ua/sud1005/pres-centr/news/124230/?utm_source=chatgpt.com

67.Висновок Верховного Суду України щодо пенсії за вислугу років." https://gd.ck.court.gov.ua/sud2302/news/144407/?utm_source=chatgpt.com "

68.Спеціальний стаж" https://ternopilcity.gov.ua/dergavni-strukturi/ternopilske-informue/informatsiya-dlya-pensioneriv/9606.html?utm_source=chatgpt.com "

69.Як подбати про безпечну працю під час воєнного стану. URL: <https://oppb.com.ua/articles/yak-podbaty-pro-bezpechnu-pratsyu-pid-chas-voyennogo-stanu>

70.Як захистити свої права під час роботи у шкідливих умовах праці? URL: <https://oppb.com.ua/articles/yak-zahystyty-svoyi-prava-pid-chas-roboty-u-shkidlyvyh-umovah-pratsi>

Практика українських судів:

1.Постанова від 05 грудня 2018 р. справа №754/16137/15-ц / Верховний Суд у складі колегії суддів Першої палати Касаційного цивільного суду. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/78565882>

2.Постанова від 28 квітня 2022 р. справа №761/48981/19 / Верховний Суд у складі постійної колегії суддів Третьої судової палати Касаційного цивільного суду. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104191728>

3.Постанова від 14 червня 2023 р. справа №727/3770/21 / Верховний Суд у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111836120>

4.Постанова від 26 червня 2024 р. справа №752/6672/22 / Київський апеляційний суд у складі колегії суддів Судової палати з розгляду цивільних справ. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120106572>

5.Постанова від 15 квітня 2024 р. справа №381/3349/23 / Київський апеляційний суд у складі колегії суддів Судової палати з розгляду цивільних справ. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118799682>

6.Постанова від 06 лютого 2024 р. справа №935/703/22 / Житомирський апеляційний суд. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116863313>

7.Постанова від 23 вересня 2021 р. справа №227/4273/16-а / Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/99860870>

8.Постанова від 17 лютого 2025 р. справа №280/6185/24 / Третій апеляційний адміністративний суд. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/125208312>

9.Постанова від 06 березня 2025 р. справа №260/4202/24 / Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/125656333>

10.Рішення від 12 листопада 2025 р. справа №554/11467/25 / Шевченківський районний суд міста Полтави. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/131725043>

11.Постанова від 16 лютого 2022 р. справа №463/3590/20 / Верховний Суд у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/103871562>

12.Постанова від 05 серпня 2024 р. справа №336/5779/22 / Верховний Суд у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120888790>

13.Рішення від 06 червня 2025 р. справа №176/554/25 / Жовтоводський міський суд Дніпропетровської області. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/127962124>

14.Постанова від 02 червня 2021 р. справа №260/613/19 / Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97357236>

15.Постанова від 18 січня 2023 р. справа №210/2558/22 / Дніпровський апеляційний суд у складі колегії суддів судової палати з розгляду цивільних справ. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108475136>

16.Постанова від 03 квітня 2024 р. справа №420/645/23 / Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118108955>

17.Постанова від 06 червня 2024 р. справа №367/569/23 / Верховний Суд у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119653141>

18.Постанова від 30 червня 2025 р. справа №236/1016/19-ц / Верховний Суд у складі колегії суддів Третьої судової палати Касаційного цивільного суду. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/128522761>

19.Постанова від 17 листопада 2025 р. справа №552/7015/22 / Полтавський апеляційний суд у складі колегії суддів судової палати з розгляду цивільних справ. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/131993290>

20.Постанова від 04 липня 2023 р. справа №580/4012/19 / Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111982053>

21.Постанова від 14 лютого 2024 р. справа №755/12428/22 / Верховний Суд у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117043883>

22.Постанова від 01 вересня 2020 р. справа №755/6539/18-ц / Верховний Суд у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/91366608>

23.Рішення від 24 липня 2023 р. справа №208/1623/23 / Заводський районний суд м. Дніпродзержинська Дніпропетровської області. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113666856>

24. Постанова від 24 грудня 2019 р. справа №185/2715/17 / Верховний Суд у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/86607279>

25.Рішення від 19 серпня 2020 р. справа №360/2632/20 / Луганський окружний адміністративний суд. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/91043863>

26.Постанова від 21 лютого 2018 р. справа №687/975/17 / Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/72366973>

27.Постанова від 06 серпня 2018 р. №552/8609/17-ц / Верховний Суд у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/75893848>

28.Постанова від 04 вересня 2019 р. справа №198/623/18 / Велика Палата Верховного Суду. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/84274315>

29.Постанова від 27 серпня 2021 р. справа №947/14019/20 / Верховний Суд у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/99277666>

Тема 2.

ПРИНЦИПИ ТРУДОВОГО ПРАВА І ПРАВА СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ У ПРАВОВИХ ПОЗИЦІЯХ ВЕРХОВНОГО СУДУ ТА ЄСПЛ

Питання для обговорення:

1. Принцип забезпечення рівня життя, не нижчого за прожитковий мінімум.
2. Принцип охорони здоров'я та безпечних умов праці.
3. Принцип обов'язковості фінансування страховими фондами витрат, пов'язаних із наданням матеріального забезпечення та соціальних послуг, у обсягах, передбачених законами про загальнообов'язкове державне соціальне страхування.
4. Принцип обов'язковості страхування осіб, які працюють на умовах трудового договору.
5. Принцип законодавчого визначення умов і порядку здійснення загальнообов'язкового державного соціального страхування.
6. Принцип права на захист від безробіття.

Кейси:

1. Петренко працювала продавцем у магазині брендового одягу. Оскільки вона відмовилася зробити щеплення, її роботодавець підпис повідомив про необхідність надати протягом тижня від дня ознайомлення, документ, який підтверджує щеплення проти ковіду, або наявність протипоказань щодо такого щеплення. Також її попередили, що ігнорування цієї інформації та ненадання у встановлений строк необхідних документів є підставою для відсторонення від роботи.

Петренко за день до закінчення наданого їй тижневого строку для надання документів надала через канцелярію письмове повідомлення,

що нею прийнято рішення не ставати жертвою всесвітнього медичного експерименту і вона не дозволить на ній випробовувати вакцину. Після того, як медицина опублікує офіційні науково-обґрунтовані докази, які базуються на результатах офіційних досліджень, з яких впливатиме, що запропоновані для щеплення вакцини можуть бути ефективними для профілактики цієї хвороби та не несуть загрози життю та здоров'ю людей, вона погодиться зробити щеплення. Також Петренко зауважила, що наразі є ще три способи вирішити питання її роботи без вакцини та протипоказань щепленню, а саме: ПЛР-тестування, і вона пропонує роботодавцю забезпечити її безкоштовним ПЛР-тестуванням кожні 72 години, або перевести її на дистанційний режим роботи чи оплатити їй час простою не з вини працівника (вона не винувата, що роботодавець не хоче фінансувати ПЛР-тести чи розвивати продажі через інтернет).

Роботодавець у відповідь видав наказ про відсторонення Петренко від роботи без збереження заробітної плати до надання нею документів, які підтверджують щеплення, або протипоказання до щеплення.

Ваша оцінка ситуації.

2.Петренко мала намір працевлаштуватися у кав'ярню офіціанткою. Їй повідомили, що оскільки вона прийшла «з вулиці», то вона має відпрацювати випробувальний строк 2 місяці, і якщо їм сподобається її робота, то тоді з нею укладуть договір, а поки що буде в них адаптовуватись і отримуватиме мінімальну заробітну плату «у конверті». В подальшому, коли її візьмуть в штат, розмір її оплати праці переглянуть. Після тижня роботи Петренко отримала опік руки. У кав'ярні їй повідомили, що вона у них не працівник, тому ні лікарняного ні оплати за лікування їй не передбачено і взагалі може більше не приходити, бо не пройшла випробування (їм не потрібні незграбні та невезучі працівники).

Петренко звернулась до Держпраці із скаргою. Коли інспектор Держпраці при перевірці спілкувався із офіціантами, ті підтвердили, що Петренко вони знають, вона не пройшла випробувальний термін,

адміністратор повідомив керівництво про інцидент, кадровик зателефонувала Петренко та попросила її негайно приїхати до кав'ярні з документами і поки інспектор ознайомлювався із локальними документами кав'ярні, з Петренко було укладено трудовий договір.

На складений акт про порушення, керівник кав'ярні заперечила, аргументуючи тим, що інформація у акті не відповідає дійсності, адже у кав'ярні станом на день перевірки був укладений трудовий договір із Петренко.

Ваша оцінка ситуації.

3.Петренко з 1990 року по 2005 рік працював на шахтах ВО «Заліщиківугілля».

У 2022 році комісією проведено розслідування професійного захворювання, складено відповідний акт, відповідно до якого встановлено, що причиною виникнення професійного захворювання Петренка стала робота на шахтах, а саме: використання несправного обладнання, за допомогою якого відбувалося провітрювання робочих місць, запиленість повітря на території, де виконувалась трудова функція, перевищувала гранично допустиму концентрацію. Петренку встановлено первинно третю групу інвалідності, потім при чергових переоглядах було встановлено зниження працездатності та другу групу інвалідності.

Петренко у 2022 році звільнився, а після встановлення другої групи інвалідності вирішив звернутися до Пенсійного фонду, щоб крім виплат із соціального страхування від нещасних випадків на виробництві і професійного захворювання, ще отримати і відшкодування моральної шкоди (через отриману хворобу крім втрати можливостей повноцінно працювати, Петренко ще зазнав моральну шкоду, яка полягає у душевних стражданнях, пов'язаних із обмеженням фізичних можливостей у побуті, тривога, щоб стан здоров'я ще більш не погіршився, необхідність вимушених змін у житті і побуті). У Пенсійному фонді йому повідомили, що претензії відшкодувати моральну шкоду він може пред'явити до свого

роботодавця, який створив йому такі умови праці, а якщо роботодавець вже ліквідований, то хай шукає його правонаступника.

Петренко з'ясував, що ВО «Заліщикивугілля» було реорганізовано у ПАТ «Заліщикипромінь», а рік тому ПАТ «Заліщикипромінь» створило дочірнє підприємство «Заліщикикопалини». Петренко звернувся до ДП «Заліщикикопалини» з вимогою відшкодувати моральну шкоду, на що отримав відповідь, що йому слід звертатися до ПАТ «Заліщикивугілля». А ПАТ «Заліщикивугілля» у відповіді зазначили, що належний платник за моральну шкоду- це ДП «Заліщикикопалини».

Ваша оцінка ситуації.

4.Петренко звернувся до Пенсійного фонду із заявою про призначення йому пенсії за віком на пільгових умовах. Для підтвердження пільгового стажу роботи Петренко надав довідку від правонаступника роботодавця, що він працював з 1984 року по 1998 рік на посадах, які відносяться до Списку №2 шкідливих професій і посад.

Пенсійний фонд відмовив у призначенні пенсії за віком на пільгових умовах оскільки Петренко не надав докази проведення атестації робочого місця у шкідливих умовах за період з 1992 року по 1998 рік. Відсутність наказу по підприємству про проведення атестації на відповідному робочому місці не породжує виникнення права на зарахування пільгового стажу, і довідка від правонаступника роботодавця не є рівноцінним замінником результатів атестації.

Ваша оцінка ситуації.

5.Гірничозбагачувальне підприємство знаходилось на території, яка стала тимчасово окупованою, та по ньому порушено процедуру банкрутства. 54 працівники цього підприємства отримували страхові виплати у зв'язку з нещасним випадком на виробництві чи професійним захворюванням а також за них сплачувались кошти на медичні витрати та реабілітаційні заходи. При здійсненні окупації території, 16 працівників зареєструвались на підконтрольній Україні

території, звернулись із заявами про поновлення виплат та вчинили інші дії, необхідні для реалізації права на соціальний захист у зв'язку із нещасним випадком на виробництві чи професійним захворюванням (відкрили рахунки в українських банках тощо). Решта працівників, які отримували страхові виплати та інше соціальне забезпечення у зв'язку з нещасним випадком на виробництві чи професійним захворюванням, не заявили про себе на підконтрольній Україні території (інформація про них невідома).

Після порушення господарським судом провадження про банкрутство гірничозбагачувального підприємства, Пенсійний фонд звернувся до суду із заявою про визнання грошових вимог до боржника щодо капіталізації платежів (капіталізовані платежі по страхових виплатах і капіталізовані платежі на медичну та соціальну допомогу), з розрахунку 54 працівників-одержувачів страхового соціального забезпечення.

Представник боржника визнав частково заявлені вимоги (в частині капіталізації платежів по страхових виплатах, медичній і соціальній допомозі на 16 працівників).

Ваша оцінка ситуації.

6.Петренко працював на заводі, який з лютого по квітень перебував у простої. Наприкінці березня Петренко захворів і три тижні був на лікарняному. Завод оплатив йому перші п'ять днів тимчасової непрацездатності та подав документи до Пенсійного фонду для отримання коштів на оплату лікарняного за решту днів.

Пенсійний фонд відмовився фінансувати цей лікарняний, мотивуючи тим, що допомога по тимчасовій втраті працездатності виплачується працівникам як часткова компенсація втрати заробітку через неможливість працювати під час хвороби. Оскільки завод перебував у простої в період втрати працездатності працівником, то працівнику нічого було втрачати, оскільки заробітну плату він все одно у період простою не заробив би.

Завод пояснив Петренку позицію фонду і повідомив, що обов'язок роботодавця із своїх джерел оплатити лікарняний тільки п'ять днів і це

заводом було виконано. За інші дні тимчасової непрацездатності (підтвердженої належним чином) роботодавець фінансових зобов'язань не має, є лише «технічним» посередником між Пенсійним фондом і працівником та у разі фінансування Пенсійним фондом решти днів тимчасової втрати працездатності перерахують йому кошти.

Петренко зажадав від заводу, щоб юрист заводу подав до суду позов до Пенсійного фонду, якщо у добровільному порядку вирішити не вдалося. Роботодавець зауважив, що обов'язку такого у них немає, вони зробили все, що могли, а судова тяганина із державним органом містить ризики зіпсувати стосунки із Пенсійним фондом, що суперечить цілям заводу. Тому якщо Петренко хоче зобов'язати Пенсійний фонд профінансувати його страхову виплату у зв'язку із тимчасовою втратою працездатності, то він може сам звернутися до суду з таким позовом, усі необхідні документи, які підтверджують спробу заводу отримати від Пенсійного фонду кошти, завод надасть.

Ваша оцінка ситуації.

Письмова робота:

Заповніть таблицю аналітикою рішень Європейського Суду з прав людини (обираєте одне рішення з переліку): Case of Vilnes and others v. Norway, Case of Brincat and Others v. Malta, Buzdală and Others v. Romania, Laterza and D'Errico v. Italy, United Kingdom v. Council of the European Union, Andrejeva v. Latvia

Реквізити рішення ЄСПЛ	Фабула	Висновок ЄСПЛ	Як ця фабула була б вирішена відповідно до українського законодавства

Корисні посилання:

1.Гергелійник В. О. Взаємозв'язок конституційного права на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування з іншими соціальними правами людини // Публічне право. 2019. № 2 (34). С. 15-23 <https://www.publichne-pravo.com.ua/files/34/pdf/pp-2019-34-02.pdf>

2.Гнатенко К.В. Принципи соціального забезпечення – основа галузі права соціального забезпечення. Прикарпатський юридичний вісник, 2020. С. 52-55.

3.Ільків Н.В., Ільницький О.В. Імплементация практики Європейського суду з прав людини в національному механізмі захисту права на безпечні умови праці // Аналітично-порівняльне правознавство. – 2021. – № 3. – С. 73-78. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/4368>

4.Лубінець Д.В. Принципи соціального права як основа правового механізму соціального захисту прав працівників критичної інфраструктури. Соціальне Право, 2023. №3. С.37-44. URL: <https://soclaw.com.ua/index.php/journal/article/view/1114>

5.Москаленко О.В. Забезпечення рівня життя, не нижчого за прожитковий мінімум, як принцип загальнообов'язкового державного соціального страхування. Держава і право. 2011. URL: <https://nasplib.isofts.kiev.ua/items/48850272-0c48-44cd-adf8-fa0018ad7752>

6.Москаленко О. В. Принципи управління в системі загальнообов'язкового державного соціального страхування / О. В. Москаленко // Актуальні проблеми політики : зб. наук. пр. / редкол. : С. В. Ківалов (голов. ред.), Л. І. Кормич (заст. голов. ред.), Ю. П. Аленін [та ін.] ; МОНмолодьспорт України ; НУ ОЮА. Одеса : Фенікс, 2012. Вип.. 45. С. 296-303

7.Таран О. Деякі питання безпеки і охорони праці у рішеннях Європейського суду з прав людини (кримінальне провадження). Вісник кримінального судочинства. 2023. №1-2. С. 87-95. URL: <https://doi.org/10.17721/2413-5372.2023.1-2/87-95>

8.Турченко О. Г., Амелічева Л. П. Забезпечення та захист права на належні безпечні і здорові умови праці у світлі міжнародних та європейських трудових стандартів. Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична. 2022. № 35. С. 50–58. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.7510879>

9.Цевух А.І., Міщук І.В. Забезпечення права працівника на безпечні умови праці: юридичні гарантії та проблеми реалізації. Аналітично-порівняльне правознавство. 2025. Том 1. №4. URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2025/08/73.pdf>

10.Чернега Р.Т. Співвідношення реалізації та захисту права на охорону праці із забезпеченням охорони праці. Юридичний науковий електронний журнал. 2021. №9. С.371-373. URL: http://www.lsej.org.ua/9_2021/95.pdf

11.Шрамко О. В. Безпечні і здорові умови праці – конституційне право працівника // Науковий вісник публічного та приватного права. 2018. Вип. 5, Т. 1. С.160-164. URL: http://www.nvppp.in.ua/vip/2018/5/tom_1/vip5-1_2018.pdf#page=160

12.Baik O., Sviatotska V., Stetsyuk N., Prots I., Ilyushyk O. The right to decent, safe and healthy working conditions: organizational and legal guarantees of its provision in Ukraine Naukovyi Visnyk Natsionalnoho Hirnychoho Universytetu. 2025, (2): 172 – 180. URL: <https://doi.org/10.33271/nvngu/2025-2/172>

13.Leijten I., «The right to minimum subsistence and property protection under the ECHR». URL: <https://www.researchgate.net/publication/345354227>

14.Onyshko O.B., Protection of certain types of labour rights in decisions of the European Court of Human Rights, Social and Legal Studies, 2022. URL: <https://sls-journal.com.ua/en/journals/tom-5-4-2022/zakhist-okremikh-vidiv-trudovikh-prav-u-rishennyakh-yevropeyskogo-sudu-z-prav-lyudini>

15.Оглядова частина (практико-тлумачення) Конституційного Суду / його електронні матеріали. URL: <https://ccu.gov.ua/storinka-knygy/448-pravo-na-dostatniy-zhyttyevyy-riven>

16.Рішення Конституційного Суду України від 29 жовтня 2024 р. №1-р/2024 у справі за конституційним поданням Верховного Суду про відповідність Конституції України (конституційність) частини четвертої статті 75 Сімейного кодексу України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va01p710-24>

Практика українських судів:

1.Постанова від 24 квітня 2024 р. справа №205/1329/22 / Верховний Суд у складі колегії суддів Третьої судової палати Касаційного цивільного суду. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118820287>

2.Постанова від 02 жовтня 2024 р. справа №120/12494/23 / Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122039167>

3.Постанова від 15 червня 2020 р. справа №212/3137/17 / Верховний Суд у складі Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/90021305>

4.Постанова від 19 лютого 2020 р. справа №520/15025/16 / Велика Палата Верховного Суду. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/87951282>

5.Постанова від 29 березня 2023 р. справа №913/720/20 / Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного господарського суду. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110106912>

6.Постанова від 24 червня 2024 р. справа №160/14458/20 / Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119940634>

Тема 3.

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У ТРУДОВИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ ТА ПРАВОВІДНОСИНАХ ІЗ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ

Питання для обговорення:

- 1.Відповідальність роботодавця перед працівником за порушення у трудових правовідносинах.
- 2.Відповідальність роботодавця перед Держпраці за порушення у трудових відносинах.
- 3.Відповідальність роботодавця перед податковим органами за порушення у трудових правовідносинах.
- 4.Війна як форс-мажор для працівника.
- 5.Переваги у сфері зайнятості для роботодавця, який не порушує законодавство.

Кейси:

1.Петренко працювала на підприємстві та була звільнена за прогул (була відсутня у кабінеті три години сім хвилин та відмовилась надавати пояснення щодо причин відсутності на роботі. У судовому засіданні Петренко повідомила, що вона була на території відокремленого підрозділу підприємства, відмовилась надавати пояснення керівнику оскільки він до неї вороже ставиться і вона не бачила необхідності пояснювати людині, яка не хоче її чути. Факт перебування на території відокремленого підрозділу може бути підтверджено записами з камер, які розташовані на вулиці при вході на територію підприємства. Вона розуміла, що роботодавець міг знищити записи з камер, тому попросила службу безпеку підприємства, яке знаходиться поруч не знищувати записи відеокамер за те число до розв'язання спору у суді. Також Петренко просила суд

стягнути заробітну плату за час вимушеного прогулу до дати поновлення на роботі та моральну шкоду. Спір тривав півтора року.

Ваша оцінка ситуації.

2.Петренко був звільнений за скороченням штатів. Він у судовому порядку оскаржив таке рішення та був поновлений на роботі (рішення суду в частині поновлення на роботі було допущено до негайного виконання). Наказ про поновлення на роботі роботодавець надіслав йому поштою проте Петренко на роботі з'явився лише після рішення апеляційного суду, яким залишили в силі рішення суду першої інстанції. В той же день йому вручили під підпис два накази: перший про поновлення на посаді і другий про звільнення за систематичне невиконання посадових обов'язків. Петренко оскаржив наказ про звільнення в судовому порядку і знову виграв спір у суді. Загалом два судових процеси тривали понад шість років. Прийшовши на роботу Петренко з'ясував, що замість ліквідованого підрозділу, який він очолював, є новий підрозділ з тотожним функціоналом у складі іншого департаменту. Для виконання рішення суду про його поновлення роботодавець ввів посаду, з якої його скоротили з посадовим окладом, який у нього був до моменту звільнення (на посаді новоствореного підрозділу з аналогічним функціоналом заробітна плата втричі більша). Петренко зажадав, щоб йому доплатити час вимушеного прогулу виходячи з заробітної плати посади з аналогічним функціоналом у новоствореному підрозділі. Роботодавець відмовився задовольняти його вимогу.

Ваша оцінка ситуації.

3.Інспектор Держпраці Петренко прийшов на перевірку до Товариства. Помічник директора Товариства повідомив, що директор у іншій області у відрядженні, де саме і коли повернеться сказати не може, а вся документація Товариства знаходиться у директора. Держпраці оштрафувало Товариство за ухилення від проведення заходу державного контролю або створення ним відповідних перешкод. Ваша оцінка ситуації.

4.ФОП Петренко оскаржила до суду рішення Держпраці про накладення штрафу за допуск до роботи працівника без оформлення трудових відносин. Петренко мотивувала свою позицію тим, що вона вже півтора року як виїхала за кордон (чому є докази), фактично вона не здійснює підприємницької діяльності та ніяких доходів, відповідно, від такої діяльності не отримує. Петренко подавала нульові декларації та підтверджувала банківськими виписками відсутність руху коштів від реалізації товарів, оренду торгової точки, зазначеної у акті про порушення вона не здійснює. Цю торгову точку відповідно до договору оренди орендує її мати, яка є самостійним ФОПом і окремо проводить підприємницьку діяльність.

Держпраці у відповідь зазначила, що при проведенні перевірки у торговій точці вони спілкувалися з продавчиною, яка чітко вказала, що працює у ФОП Петренко без оформлення трудового договору.

Ваша оцінка ситуації.

5.Під час проведення податкової перевірки ФОП Петренко, було виявлено факт неоформлених трудових відносин. Податкова передала матеріали до Держпраці і інспектор Держпраці на підставі отриманих документів оштрафував ФОП Петренко. Петренко оскаржив до суду штраф мотивуючи тим, що інспектор Держпраці навіть на перевірку не прийшов і взагалі на цей час судом було скасовано постанову Кабміну, якою визначався порядок накладання штрафів.

Ваша оцінка ситуації.

6.ФОП Петренко оштрафували (Держпраця) за те, що у нього працювали декілька працівників без оформлення трудових відносин. Петренко оскаржив штраф до суду зазначивши, що всі згадані в акті працівники перебували у офіційних відносинах: два працівники проходили практику про що є договори про надання послуг з навчання ресторанної справи (студенти), ще з трьома працівниками були укладені трудові договори, на підставі наданих ними заяв про прийом

на роботу, видані відповідні накази, а до податкової не подали вчасно інформації про працевлаштування, але вже ситуацію виправили.

Ваша оцінка ситуації.

7.Петренко поскаржилась до Держпраці, що її роботодавцем було порушено трудове законодавство при її звільненні: не виплачено компенсації за дні невикористаної відпустки за три роки та частини заробітної плати за місяць, у якому її звільнено. Інспектор Держпраці при здійсненні перевірки роботодавця зацікавився чотирма цивільними договорами, опитав виконавців за цими договорами, зажадав надання актів виконаних робіт та докази фактичного виконання роботи за договорами. Проаналізувавши умови цивільних договорів про виконання робіт та супутню документацію інспектор Держпраці оштрафував роботодавця за порушення трудового законодавства у частині остаточного розрахунку при звільненні, а також за неоформлення чотирьох працівників у відповідності до трудового законодавства (визнання цивільних відносин трудовими).

Ваша оцінка ситуації.

8.Петренко був суб'єктом підприємницької діяльності та займався ремонтними роботами у квартирах. Для виконання повного комплексу робіт він запросив п'ятьох спеціалістів (електрик, сантехнік, штукатурщик, плиточник, різноробочий), офіційно трудових договорів з ними не укладав. Після здачі чергової квартири після ремонту між Петренко та працівниками виникли суперечки щодо поділу винагороди. Петренко заплатив скільки вважав за потрібне, зазначивши про те, що у них відсутній договір, у якому була б зафіксована сума, тому хай будуть вдячні за виплачені кошти.

Працівників обурило такий результат і вони написали колективну скаргу до Держпраці. Держпраці провів перевірку на підставі поданих скарг. Не виявивши жодних документів, які свідчили б про оформлення працівників інспектор Держпраці оштрафував Петренка за неоформлені фактичні трудові відносини.

Ваша оцінка ситуації.

9.Петренка звільнили з посади заступника начальника відділу збуту у зв'язку зі скороченням штатів. Він оскаржив звільнення до суду, зазначивши, що його звільнення відбулося з порушенням трудового законодавства: йому не запропонували всі вакансії, які були у роботодавця і які він міг зайняти, а також процедура звільнення була порушена, йому не надавали під підпис ні попередження про скорочення, ні вакансії ні наказ про звільнення. Тому Петренко просить поновити його на роботі, стягнути оплату за час вимушеного прогулу та моральну шкоду 30 тис. грн.

Роботодавець заперечив позов у повному обсязі та зазначив, що Петренку не пропонували вакансій, бо на підприємстві не було таких вакансій, які міг би зайняти Петренко, враховуючи його освіту, він за освітою метеоролог, а їхнє підприємство метеорологією не займається і їхнє підприємство не потребує послуг метеоролога. Оскільки трудовий договір з Петренком вже був півроку як призупинений, на телефонні дзвінки він не відповідав, за місцем реєстрації, яке зазначене у паспорті, Петренка не було, тому всю документацію щодо звільнення (фотокопії документів) йому надсилали через месенджери вайбер і ватсап. Відповіді не отримували, але в месенджерах було зафіксовано отримання документів.

Ваша оцінка ситуації.

Письмова робота:

Заповніть таблицю штрафів за порушення трудового законодавства, яке впливає на загальнообов'язкове державне соціальне страхування (3-4 порушення)

Порушення	Юридичний наслідок	НПА, у якому встановлена відповідальність

Корисні посилання:

1.Амелічева Л. Юридична відповідальність роботодавця у сфері інтелектуальної діяльності під впливом концепції гідної праці. Підприємництво, господарство і право. 2020. № 5/2020. С. 91–95. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/5/16.pdf>.

2.Байло, О. В. Окремі питання організації державного нагляду (контролю) за дотриманням законодавства про працю. Правова держава. 2021. 41. С. 38–43. <https://doi.org/10.18524/2411-2054.2021.41.225578>

3.Богущ Л. Г. Регулювання процесів і мотивацій недекларування праці в Україні: проблеми, пріоритети. Економіка та суспільство. 2024. № 70. DOI: 10.32782/2524-0072/2024-70-128. URL: https://economyandsociety.in.ua/index.php/____journal/article/view/5386. economyandsociety.in.ua

4.Бондар О. С. Юридична відповідальність роботодавця за порушення трудового законодавства. Юридичний науковий електронний журнал. 2023. № 5. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-5/39>

5.Бондар О. Правові наслідки для роботодавця за порушення трудового законодавства України в частині оплати праці під час дії воєнного стану. Матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції (ДДУВС, 15.03.2024) Частина 2. С.167-169 DOI: 10.31733/15-03-2024/2/167-169

6.Бондар О. Щодо юридичної відповідальності роботодавця за порушення законодавства про працю в Україні. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (ДДУВС, 29.02.2024). 2024. С.88-91

7.Васильєв І. О., Голубець І. М., Бикова О. В. Деякі аспекти управління охороною праці зарубіжних країн // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. – 2024. – С. 288. URL: <https://pb.nuczu.edu.ua/images/ppnp/naukovadijalnist/PES-2024.pdf#page=290>

8.Гладков Д., Логінова М. Відшкодування шкоди, завданої працівнику внаслідок порушення трудових прав. Проблеми та перспективи сучасної науки та освіти : Матеріали хv міжнар. науково-практ. конф., м. Львів, 9–10 черв. 2025 р. 2025. С. 288–289. URL: https://www.researchgate.net/profile/V-Tsygankova/publication/392670062_Application_of_pyrimidine_derivatives_to_enhance_maize_growth_in_heat_and_drought_conditions/links/684d1baf7869fe75c5592ab4/Application-of-pyrimidine-derivatives-to-enhance-maize-growth-in-heat-and-drought-conditions.pdf#page=289

9.Глуценко М. П. Захист прав працівників у випадку призупинення дії трудового договору в умовах воєнного стану // Вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. – 2022. – Вип. 72. – С. 132–136.

URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2023/01/32.pdf>

10.Демкович Т. Вплив тіньової зайнятості на економіку України: аналіз та причини. Соціально-економічні відносини в цифровому суспільстві. 2023. № 2(48). С. 50–61. URL: <https://ser.net.ua/index.php/SER/article/view/494>. ser.net.ua

11.Деменко О. Є. Деякі питання узгодження норм податково-трудового законодавства в контексті публічного та приватного права/ О. Є. Деменко // Науковий вісник Ужгородського університету: серія: Право / голов. ред. Ю. М. Бисага – Ужгород, 2023. –Т. 1. Вип. 80. – С. 450-454. - Бібліогр.: с. 454 (9 назв). URL <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/297149/290072>

12.Зозуля І., Овдієнко Д. Проблеми працевлаштування та тіньова зайнятість в Україні. Проблеми розвитку соціально-трудова права та профспілкового руху в Україні : матеріали VIII Всеукр. наук.-практ. конф., м. Харків, 28 трав. 2020 р. Харків, 2020. С. 95–98. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/7346479d-4a7e-4389-8a58-d18b2c033734/content>

13.Іноватна І. В. Зарубіжний досвід правового регулювання захисту прав працівників від незаконного звільнення та можливості його використання в Україні. 2022р.

<https://dspace.univd.edu.ua/items/aab30a8e-b713-4d7f-9996-ec99f7dd1565>

14.Зубрицька М.В. Недоліки сучасного стану правового регулювання кримінальної відповідальності роботодавця за порушення трудового законодавства. Юридична наука. 2020. №10 (112). С.152-157 DOI: 10.32844/2222-5374-2020-112-10.19

15.Ільченко І. П. Матеріальна відповідальність сторін трудових правовідносин. Актуальні питання теорії та практики в галузі права, освіти, соціальних та поведінкових наук – 2022 : Матеріали міжнар. науково-практ. конф., м. Чернігів, 10 черв. 2022 р. С. 150–153. URL: https://pau.edu.ua/wp-content/uploads/2024/10/NP-Konferenciya_10.06.22.pdf#page=150

16.Г.О. Камчатна, К.М. Гуртова. Неофіційне працевлаштування: ризики для працівників та роботодавців. Питання сучасної науки і права: матеріали XII Всеукр. наук.-практ. конф. здобувачів вищ. освіти (м. Суми, 23 квіт. 2021 р.). – Суми: Видав. дім «Ельдорадо», 2021. –С. 230-232, 2021. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/4e81b9af-5e7f-4964-987c-1bf4102a7620/content>

17.Клєцова Н. В. Кримінальна і фінансова відповідальність суб'єктів трудових відносин за порушення трудового законодавства України / Н. В. Клєцова, Ж. О. Леженіна // Журнал східноєвропейського права. - 2019. - № 59. - С. 39-49. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/jousepr_2019_59_7.

18.Коваль І. Ф., Амелічева Л. П. Підстави юридичної відповідальності за порушення законодавства про охорону праці. Академічні візії. 2023. Вип. 15. DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7656233>

19.Козлов О. С. Деякі проблеми юридичної відповідальності за порушення законодавства про охорону праці у контексті способу захисту права людини на безпеку. Правничий часопис Донецького національного університету імені Василя Стуса. 2023. С. 82-92. DOI:<https://doi.org/10.31558/2786-5835.2023.1.3.8>.

20.Костенко І. В. Державний контроль за додержанням законодавства про працю: наукові реалії сьогодення // Адміністративне право і процес. URL: <https://app-journal.in.ua>

21.Клец, Т. Правові аспекти процедури притягнення роботодавця до штрафної відповідальності. Scientific Notes of Lviv University of Business and Law, 2021. №30 С. 43-50. Retrieved from <https://nzlubp.org.ua/index.php/journal/article/view/470>

22.Кула А., Размустова А. Офіційне працевлаштування – гарантія соціального захисту працівників: огляд судової практики. права людини – пріоритет сучасної держави : Зб. матеріалів Всеукр. науково-практ. конф., м. Одеса, 10 груд. 2021 р. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/a12e286e-c82b-41cb-aaf1-204ead594759/content#page=189>

23.Кучер О.В. До характеристики міжнародно-правового регулювання нагляду і контролю за додержанням законодавства про працю. Юридичний науковий електронний журнал. 2021. №9. С. 66–71.

24.Луцюк П.С. Концептуальні засади юридичної відповідальності в сучасних умовах розвитку трудового законодавства: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.05. Сєверодонецьк, 2017. 468 с.

25.Макаренков О., Арабаджієв Д. Легальність працевлаштування і заробітної плати у складі антикорупційного правового механізму. Юридичний вісник. 2024/5. С. 82–91. URL: http://yurvisnyk.in.ua/v5_2024/12.pdf

26.Малярчук О. Шляхи оптимізації податкового навантаження на оплату праці // Вісімдесят восьмі економіко-правові дискусії. Серія : Соціальні та гуманітарні науки : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 25–26 черв. 2024 р., м. Львів, Україна, – м. Ополе, Польща. – Львів : ФО-П Шпак В. Б. – С. 25–28

27.Маньгора Т., Мелешин А. Особливості відповідальності за порушення законодавства про оплату праці в умовах воєнного стану. Наукові інновації та передові технології. 2023. № 13 (27). С. 302–316. URL: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-13\(27\)-302-316](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-13(27)-302-316)

28.Матеріальна відповідальність роботодавця: Перелік публікацій за науковим інтересом. Укладач Лук'янчиков О.М. Харків, 2020, 12 с. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/312457fe-5870-4b95-964e-de3673184eec/content>

29.Менів Л.Д. Нові підстави розірвання трудового договору в умовах воєнного стану. Науковий вісник Ужгородського Національного університету. 2023. Серія Право. Вип.76. Ч.1. С.236-242 URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2023/06/39.pdf>

30.Ментух Н.Ф. Зарубіжний досвід притягнення платників податків до відповідальності за порушення податкового законодавства. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2025. №90. Т.3. С.323-329 URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/342095/329984>

31.Мороз С. Г., Цимбал Д. О. Оцінка та аналіз рівня неофіційного працевлаштування в Україні. Проблеми економіки. 2025. № 1. С. 73–80. DOI: 10.32983/2222-0712-2025-1-73-80. URL: https://www.problecon.com/article/?abstract=2025_1_0_73_80&year=2025. problecon.com+1

32.Обушенко, Н. М. Види правозастосовної діяльності роботодавця. Правовий часопис Донбасу. 2024. №2. С. 97–102. <https://doi.org/10.32782/2523-4269-2023-83-97-102>

33.Остапенко Л. О. Проблемні аспекти у процесі реалізації громадянами права на працю // Академічні візії. 2025. Вип. 41. URL: <https://www.academy-vision.org/index.php/av/article/view/1842/1930>

34.Подорожній Є. Ю. Поняття матеріальної відповідальності роботодавця перед найманим працівником. Сучасний стан забезпечення трудових прав і прав у сфері соціального забезпечення та перспективи його поліпшення. Харків, 2021. С.104–107. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/12e3431b-c199-4bd0-bebf-fff60ca59b09/content> .

35.Подорожній Є. Ю. До проблеми класифікації видів матеріальної відповідальності роботодавця. Актуальні проблеми приватного та публічного права : Матеріали IV Міжнар. науково-практ. конф. присвяч. 93-річчю з дня народж. члена-кор. НАПрН

України, акад. Міжнар. кадр. акад., Заслуж. діяча науки України, д-ра юрид. наук, проф. Процев. О.І., м. Харків, 21 трав. 2022 р. С. 43–45

36.Порицька Ю.М. Матеріальна відповідальність роботодавця за законодавством зарубіжних країн / Ю.М. Порицька // Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. 2023. №77. С. 219. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2023/06/37-1.pdf>.

37.Пузирний В.Ф. Зарубіжний досвід правового регулювання відповідальності за податкові правопорушення. Юридичний науковий електронний журнал. 2025. №1. С.339-341 URL: http://lsej.org.ua/1_2025/78.pdf

38.Роман В.П., Слободян І.Ю. Окремі аспекти відповідальності у трудовому праві. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2025. Т.2. №89. С.195-200 URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/336191/324910>

39.Римар І.А. Матеріальна відповідальність роботодавця за шкоду, заподіяну працівникові. Одеські юридичні читання: матер. всеукр. наук.-практ. конфер. (м. Одеса, 10–11 листопада 2017 р.) за ред. Г.О. Ульянової; уклад.: О.В. Дикий, Ю.Д. Батан. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2017. С. 94–96

40.Семів Л. К., Демкович Т. М. Тіньова зайнятість: особливості та виклики для України в контексті забезпечення соціальної безпеки. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. 2023. Вип. 2(160). С. 56–60 URL: [https://ird.gov.ua/sep/sep20232\(160\)/sep20232\(160\)_056_SemivLK,DemkovychTM.pdf](https://ird.gov.ua/sep/sep20232(160)/sep20232(160)_056_SemivLK,DemkovychTM.pdf)

41.Сімутіна Я.В. Дефекти трудового права та засоби їх подолання. Правова держава. 2021. № 32. С. 314–322. URL: <https://pravova-derzhava.org/assets/images/issues/32/pravova-derjava-32-2021.pdf#page=314>

42.Смирна К. В. Проблеми поширення тіньової зайнятості та її вплив на економічну безпеку держави. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: Економіка та управління. 2023. № 10. DOI: 10.54929/2786-5738-2023-10-03-02. URL: <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2023-10-03-02>. reicst.com.ua+1

43.Таїрова Т. М. Незадекларована праця та її правові наслідки. Проблеми охорони праці в Україні. 2023. Вип. 39(1–2). С. 73–81. URL: <https://journal-nndipbop.com/index.php/journal/article/view/78>. journal-nndipbop.com+1

44.Тараненко С. М. Схеми ухилення від сплати податків та боротьба з цим явищем шляхом внесення змін у податкове та інше законодавство України протягом дії воєнного стану 2022-2024pp. Український політико-правовий дискурс. 2024. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14598661>

45.Терепа С. В. Фінансово-правова відповідальність за правопорушення у сфері оподаткування : спец. 081 : галузь знань 08 / Сергій Вікторович Терепа ; наук. керівник Стріяшко Г. М. ; Мін-во фінансів України, Державний податковий ун-т. Ірпінь, 2025. 167 с. URL: <https://ir.dpu.edu.ua/handle/123456789/5779>

46.Тихонюк О.В. «Грубе порушення роботодавцем законодавства про працю»: що мається на увазі? Науковий вісник Ужгородського Національного Університету, 2025. Серія Право. Вип.88. ч.2. С.161-173 URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2025/05/24-1.pdf>

47.Трофимовська Ю. В. Теоретичні проблеми відмінності матеріальної відповідальності за трудовим правом від майнової відповідальності за цивільним правом України / Ю. В. Трофимовська // Форум права. 2015. № 1. С. 323–328. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index

48.Трюхан О. А., Занько О. В. Юридичний механізм захисту трудових прав осіб з інвалідністю. – Baltija Publishing, 2020 URL: <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/35/580/1188-1?inline=1>

49.Уварова Н.В. Юридична відповідальність роботодавця за прояви дискримінації щодо працівника. Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права. 2021. №4. С.26-30 DOI: <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2021.4.5>

50.Уварова Н. Проблема кримінальної відповідальності роботодавця за незаконне звільнення працівника з роботи / Н. Уварова

// Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2022. № 1 (116). С. 251-255

51.Феленко Ю.А. Теоретико-правові засади матеріальної відповідальності роботодавця / Ю.А. Феленко // Науковий вісник НАПрН України. – 2025. – УДК 349.233–057.15:340.12.

52.Чанишева Г. І., Наньєва М. І. Відповідальність роботодавця за невиконання нормативу робочих місць для працевлаштування осіб з інвалідністю // Академічні візії. – 2025. – Вип. 40. URL: <https://www.academy-vision.org/index.php/av/article/view/1910/1791>

53.Чугай К. Деякі аспекти правового регулювання матеріальної відповідальності роботодавця. Актуальні проблеми трудового права та права соціального забезпечення : Тези доп. та наук. повідомл. учасників XIV Міжнар. науково-практ. конф., присвяч. 220-річчю Нац. юрид. ун-ту ім. Ярослава Мудрого, м. Харків, 11 жовт. 2024 р. С. 917–922.

URL: <https://archer.chnu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/10876/1.%20.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

54.Шевердіна В. І. Матеріальна відповідальність керівника як сторони трудового договору. Право та інновації. 2023. № 1 (41). С. 62–67. URL: <https://openarchive.nure.ua/server/api/core/bitstreams/0f5f0d53-1ee5-4423-87ae-ca4590578f5d/content>.

55.Шумейко І. П. Фінансова відповідальність у сфері праці, зайнятості, охорони праці, соціального страхування і соціального захисту. Київський часопис права. 2025. № 2. С. 322–330. URL: <https://doi.org/10.32782/klj/2025.2.43>

56.Яцкевич І. І. Юридичні гарантії права на працю за законодавством Німеччини / І. І. Яцкевич // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право. 2015. Вип. 35(2.2). С. 42-45. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2015_35\(2](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2015_35(2)

57.Abramovych R. Force majeure during the war. Review of juridical practice / Ruslana Abramovych // Kyiv-Mohyla Law and Politics Journal. - 2022-2023. №8-9. Р. 172-175. URL: <https://doi.org/10.18523/kmlpj303230.2023-8-9.172-175>

58.Makovii V., Voloshyna S., Kushnir Y., Mykhailova I., Tsarenko S. «Contracts for the Provision of Services and Labor: A Comparative Analysis Under the Ukrainian Legislation. European Journal of Sustainable Development (2021), 10, 1, 466-478 URL : <https://ecsdev.org/ojs/index.php/ejsd/article/view/1184/1167>

59.Responsabilidad del empresario. Tu Abogado Defensor. URL: <https://www.tuabogadodefensor.com/responsabilidad-empresario>

60.FRA / EU. Guidelines for Labour Inspectors on Protecting Third-Country Workers, 2021.URL: <https://fra.europa.eu/en/publication/2024/workplace-inspectors-training-manual>

61.ILO. Labour Inspection Profile: Ukraine. Geneva, 2020 URL: <https://www.ilo.org/topics-and-sectors/labour-inspection/labour-inspection-profile-ukraine>

62.European Commission. Employers' Sanctions Directive Implementation Report, 2022 URL: <https://fra.europa.eu/en/publication/2021/employers-sanctions-against-exploitation>

63.Держпраці України. Аналітичні звіти про наглядову діяльність, 2021–2024 URL: <https://dsp.gov.ua/zvit-derzhpratsi-pro-vykonannia-sektoralnoho-planu-derzhavnoho-rynkovo-ho-nahliadu-za-2024-rik/>

64.Німецька федеративна служба праці (BAuA). Workplace Safety and Employer Liability in Germany, 2020 URL: <https://www.baua.de/EN/Service/Publications/Report/Suga-2020>

65.The Role of Sanctions in European Labour Inspection Policy and Practice - OSHwiki | European Agency for Safety and Health at Work. OSHwiki | European Agency for Safety and Health at Work URL: <https://oshwiki.osha.europa.eu/en/themes/role-sanctions-european-labour-inspection-policy-and-practice>

66.Key principles underlying sanctioning procedures applicable to occupational safety and health violations International Labour Organization URL: <https://www.ilo.org/publications/key-principles-underlying-sanctioning-procedures-applicable-occupational>

67.Sholoiko A., Erastov V. та ін. New Forms of Non-Standard Employment and Fighting Shadow Employment in the Context of the COVID-19 Pandemic. Journal of Advanced Research in Law and Economics. 2024 URL:

https://dbc.wroc.pl/Content/130347/Sholoiko_Erastov_New_Forms_of_Non-Standard_Employment.pdf

68.Duszczuk M., Kaczmarczyk P. Poland and War Refugees from Ukraine – Beyond Pure Aid. CESifo Forum / Ifo Institute, 2022 URL: <https://www.ifo.de/DocDL/CESifo-Forum-2022-4-duszczuk-kaczmarczyk-ukrainian-refugee-crisis-july.pdf>

69.Rezvorovych, K., Bigun, V., Burak, S., Horban, O., & Holka, V. Analysing the Effectiveness of Legal Regulation of Contractual Relations during Martial Law in Ukraine: A Literature Review. Futurity Economics&Law. 2024. 4(4). C.171–184. <https://doi.org/10.57125/FEL.2024.12.25.10>

70.Ostapenko L. Legal support of labor protection in crisis (military operations). Naukovyi Visnyk Natsionalnoho Hirnychoho Universytetu. 2023, (6): 119 – 126 URL: <https://doi.org/10.33271/nvngu/2023-6/119>

Практика українських судів:

1.Постанова від 05 листопада 2025 р. справа №191/3186/23 / Верховний Суд у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/131537441>

2.Постанова від 24 січня 2024 р. справа №755/3443/21 / Верховний Суд у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116731584>

3.Постанова від 23 січня 2025 р. справа №240/32993/23 / Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/124647824>

4.Рішення від 07 лютого 2024 р. справа №120/14828/23 / Вінницький окружний адміністративний суд. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117078317>

5.Постанова від 17 квітня 2024 р. справа №560/3981/23 / Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118464322>

6.Постанова від 23 червня 2023 р. справа №300/377/22 / Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111785903>

7.Постанова від 17 березня 2021 р. справа №500/2878/18 / Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95615956>

8.Постанова від 27 листопада 2025 р. справа №822/1780/18 / Сьомий апеляційний адміністративний суд. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/132141979>

9.Постанова від 29 жовтня 2024 р. справа №757/21187/22-ц / Київський апеляційний суд у складі колегії суддів судової палати з розгляду цивільних справ. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123132506>

10.Постанова від 18 січня 2022 р. справа №265/3204/17 / Верховний Суд у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/102563076>

11.Рішення від 12 грудня 2024 р. справа №523/14066/24 / Суворовський районний суд міста Одеси. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123762874>

12.Постанова від 03 квітня 2025 р. справа №641/1334/23 / Харківський апеляційний суд у складі колегії суддів судової палати у цивільних справах. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/126455197>

13.Рішення від 27 березня 2024 р. справа №760/17026/22 / Солом'янський районний суд міста Києва. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117973420>

14.Постанова від 28 лютого 2023 р. справа №201/5641/22 / Колегія суддів судової палати у цивільних справах Дніпровського апеляційного суду. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109349338>

15.Постанова від 24 січня 2024 р. справа №420/1918/22 / Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116520581>

16.Постанова від 20 грудня 2024 р. справа №806/65/17 / Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123946147>

17.Постанова від 12 серпня 2025 р. справа №200/3078/23 / Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/129510438>

18.Рішення від 25 грудня 2023 р. справа №580/8078/23 / Черкаський окружний адміністративний суд. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115905830>

19.Рішення від 17 жовтня 2024 р. справа №340/3647/24 / Кіровоградський окружний адміністративний суд. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122390968>

20.Постанова від 29 листопада 2023 р. справа №200/5659/21 / Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115281116>

21.Постанова від 21 листопада 2022 р. справа №400/3957/21 / Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107428764>

22.Постанова від 13 вересня 2023 р. справа №120/4975/22 / Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113437718>

Тема 4.

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ ПРАЦІВНИКІВ

Теми для обговорення:

1. Соціальне страхування працівників у країнах Європи.
2. Соціальне страхування працівників у країнах Азії.
3. Соціальне страхування працівників у країнах Північної Америки.
4. Соціальне страхування працівників у країнах Південної Америки.
5. Соціальне страхування працівників у країнах Африки.

Письмова робота:

1. Заповніть таблицю про соціальні права трудових мігрантів у різних країнах (три країни з різних континентів на вибір здобувача)

Країна	Обмеження при працевлаштуванні	Соціальний пакет працівника-трудового мігранта

2. Заповніть таблицю про аналіз договору між Україною та іншими країнами у сфері трудових відносин (один договір на вибір здобувача)

Реквізити договору (назва, дата, сторони)	Умови соціального страхування	Суб'єктний склад, на який поширюється дія договору

Корисні посилання:

1.Безпека та охорона праці у Фінляндії. URL:
<https://www.infofinland.fi/uk/work-and-enterprise/during-employment/health-and-safety-at-work>

2.Горностай О.Б., Станіславчук О.В. Культура безпеки праці у різних країнах світу URL:
https://sci.ldubgd.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/13190/1/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%84.%20%D0%9E%D0%9F%D0%91%D0%96%D1%82%D0%B0%D0%A6%D0%97_2023-%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D0%BD%D0%BA%D0%B870-%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D0%BD%D0%BA%D0%B8-71.pdf

3.Грибан В.Г. Законодавче забезпечення та управління охорони праці у США / В.Г. Грибан, Л.В. Хрипко, В.Л. Мельников // Правові та організаційні засади забезпечення державою правоохоронної функції: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Дніпро, 30 жовтня 2018 р.). Дніпро: ДДУВС, 2018. С. 49-52 URL:
<http://er.dduvs.edu.ua/handle/123456789/3000>

4.Григораш Г.В., Гришгораш Т.Ф, Олійник В.Я., Субачов І.Т. Системи соціального страхування зарубіжних країн. Навчальний посібник. 2008. 146 с. URL:
<https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi81/0061051.pdf>

5.Сєріков Я.О., Сєрікова К.С., Бабіщук К.О., Синельнікова Н.Р. Дослідження стану охорони праці в зарубіжних країнах з метою імплементації досягнень в Україні URL:
<https://khg.kname.edu.ua/index.php/khg/uk/article/view/6209/6128>

6.Стадній О.Ю. Сучасний стан охорони праці в Україні і світі. Конференції ВНТУ.

7.Хльоба А.А., Томчук М.А. Діяльність структур охорони праці у США. Конференції ВНТУ. 2023.

8.Охорона праці: освіта і практика. Проблеми та перспективи розвитку охорони праці. Зб. наук. праць V Всеукраїнської науково–

практичної конференції викладачів та фахівців–практиків та XV Всеукраїнської науково-практичної конференції курсантів, студентів, аспірантів та ад'юнктів. – Львів: ЛДУБЖД, 2025. – 271 с. URL: <https://indico.ldubgd.edu.ua/event/62/attachments/831/1026/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D1%8F%20%D0%9E%D0%9F%202025.pdf>

9.Соціальне страхове знання нідерландських працівників, які отримують допомогу з непрацездатності, та його зв'язок із соціально-економічними характеристиками URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s10926-021-10018-3>

10.Act 31 of 8th November 1995 on Prevention of Occupational Risks (Ley 31/1995), official references and commentary. URL: https://www.insst.es/documents/94886/200952/Act%2B31%2Bof%2B8th%2BNovember%2B1995%2Bon%2Bprevention%2Bof%2Boccupational%2Brisks?utm_source=chatgpt.com

11.Аналітичний звіт Eurogip «Occupational risks insurance in Spain» щодо практик mutuas і системи атмп. https://www.eurogip.fr/images/documents/3496/Eurogip_ATMP_Spain_8_2EN.pdf?utm_source=chatgpt.com

12.Czech Social Security Administration (ČSSZ). URL: <https://www.cssz.cz>

13.Ministry of Labour and Social Affairs of the Czech Republic. Health and Safety at Work – <https://www.mpsv.cz>

14.Mutuas Colaboradoras con la Seguridad Social — офіційна інформація та функції mutuas на сайті Seguridad Social. https://www.seg-social.es/wps/portal/wss/internet/InformacionUtil/39641?utm_source=chatgpt.com

15.OSHwiki / EU-OSHA — огляд національної системи охорони праці в Іспанії. https://oshwiki.osha.europa.eu/en/themes/osh-system-national-level-spain?utm_source=chatgpt.com

16.Spanish Occupational Safety and Health Strategy 2023–2027, executive summary, Instituto Nacional de Seguridad y Salud en el Trabajo (INSST). URL: <https://www.insst.es/documents/d/portal-insst/spanish->

occupational-safety-and-health-strategy-2023-2027-executive-summary?utm_source=chatgpt.com

17.State Labour Inspection Office of the Czech Republic URL: <https://suip.gov.cz/web/suip/pracovne-pravni-vztahy-otazky-a-odpovedi>

18.Інформація про вигоди і виплати при нещасних випадках та професійних захворюваннях на порталі Seguridad Social. https://www.seg-social.es/wps/portal/wss/internet/InformacionUtil/44539/45982?utm_source=chatgpt.com

19.Особливості організації системи обов'язкового соціального страхування від нещасних випадків на виробництві в окремих зарубіжних країнах/Фінляндія URL: https://stud.com.ua/146577/strahova_sprava/finlyandiya

20.Офіційні роз'яснення Міністерства праці Іспанії про профілактику виробничих ризиків. https://www.mites.gob.es/trabajoautonomo/en/Personas/prevencion/index.html?utm_source=chatgpt.com

21.The German socialsecurity system [Електронний ресурс] // Make it in Germany: The official portalfor qualified professionals from abroad. URL: <http://Pensionfriend: Retire with Confidence>

Практика зарубіжних судів:

1.HK Danmark (Ring and Skouboe Werge) (2013). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:62011CJ0335>

2.British Columbia v. BCGSEU (1999). URL: <https://decisions.scc-csc.ca/scc-csc/scc-csc/en/item/1724/index.do>

3.US Airways, Inc. v. Barnett (2002). URL: <https://www.oyez.org/cases/2001/00-1250>

4.BSG, 2018: B 2 U 8/17 R. URL: https://www.bsg.bund.de/SharedDocs/Entscheidungen/DE/2018/2018_11_27_B_02_U_08_17_R.html

5.Secretary of Labor v. Central Transport, LLC (2021) https://www.supremecourt.gov/DocketPDF/23/23-1286/325542/20240909193007296_23-1286_BIO.pdf

6. Brennan v. OSHRC (1974). URL:
<https://law.justia.com/cases/federal/appellate-courts/F2/501/1196/254987/>
7. R v. Associated Octel Co Ltd (1996). URL:
<https://publications.parliament.uk/pa/ld199697/ldjudgmt/jd961114/octel01.htm>
8. Walsh v. CP Hart & Sons Ltd (2013). URL:
<https://www.parklaneplowden.co.uk/walsh-v-cp-hart-sons-ltd-2020-ewhc-37-qb-13-january-2020/>
9. BSG (2012): B 2 U 19/11 R. URL:
<https://datenbank.nwb.de/Dokument/458017/>
10. Canada Post Corp. v. Pollard (2010). URL:
<https://ca.vlex.com/vid/can-post-corp-v-680994021>
11. R. v. Metron Construction Corp. (2013). URL:
https://www.stringerllp.com/wp-content/uploads/2021/09/r_v_metron_construction_corporation-1.pdf

Тема 5.

ВПЛИВ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН НА СОЦІАЛЬНЕ СТРАХУВАННЯ НА ВИПАДОК БЕЗРОБІТТЯ

Теми для обговорення:

1. Переваги у сфері зайнятості для роботодавця, який не порушує законодавство.
2. Часткове безробіття: поняття, соціальний захист.
3. Відмінності у соціальному забезпеченні на випадок безробіття осіб, які були застраховані та які не були застраховані у системі загальнообов'язкового державного соціального страхування.
4. Профілактика настання страхових випадків.
5. Підтримка роботодавців, які працевлаштовують окремі категорії громадян.
6. Особливі гарантії для безробітних, які втратили роботу у зв'язку із змінами в організації виробництва і праці.
7. Вплив тіньової зайнятості населення на соціальне страхування на випадок безробіття.
8. Підходяща робота: проблеми визначення на практиці.

Письмова робота:

1. Заповніть таблицю, зазначивши 2-3 підстави.

Підстава припинення трудового договору	Строк отримання статусу безробітного	Розмір отримання допомоги по безробіттю

2.Заповніть таблицю, зазначивши 2-3 обов'язки з їх короткою характеристикою.

Фонд	Страховальник	Застрахований

3.Заповніть таблицю, обравши один із запропонованих видів робіт.

	Юридичне оформлення	Сторони	Гарантії	Обмеження
Громадські роботи				
Робота тимчасового характеру				

Корисні посилання:

1.Войцишена О.В. Реалізація принципу рівності та заборони дискримінації на етапі складання та публікування оголошення про вакансію та набір працівників. Вісник Пенітенціарної Асоціації України. №3, 2025 С.47-55 (DOI: <https://doi.org/10.34015/2523-4552.2025.3.05>)

2.Гаман О., & Темченко О. Аналітичне дослідження безробіття як соціально-економічного явища ринкового середовища в умовах економічної нестабільності. Економіка та суспільство. 2023. №50. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-7>

3.Гапочка В. Соціальний захист безробітних: реалії сьогодення. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2022. Серія: Право. Том 1 № 74. С.171-175. URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/273013/268511>

4.Головченко М.Ф. Сучасний стан та шляхи подолання безробіття в Україні. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2020. С.56-64. URL: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2020/46-2020/9.pdf>

5.Іванов О. Ю. Захист трудових прав та інтересів роботодавця в контексті забезпечення балансу прав сторін трудового договору. Актуальні проблеми права: теорія і практика. 2023. № 46. С. 112–123. URL: <https://doi.org/10.33216/2218-5461/2023-46-2-112-123>

6.Кучма О.Л. Зайнятість як спосіб соціальної адаптації ветеранів війни. Актуальні проблеми приватного та публічного права : матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф. присвяченої 96-річчю від дня народження члена-кореспондента НАПрН України, академіка Міжнародної кадрової академії, заслуженого діяча науки України, доктора юридичних наук, професора О.І. Процевського, Харків, 28 березня 2025 року /: Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, Україна. Видавництво: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2025. С.192-194.

7.Кучма О.Л. Деякі особливості правовідносин у сфері соціального страхування на випадок безробіття ВПО та сприянні у їх працевлаштуванні. Науково-практичний круглий стіл: «Актуальні проблеми захисту прав внутрішньо переміщених осіб» (матеріали доповідей), м. Хмельницький, 28 верес. 2023 р. Хмельницький, 2023. С. 48–49.

8.Міньова Л.М. Диференційований підхід до визнання підходящої роботи в законодавстві України // Теоретичні питання юрисприуденції і проблемки правозастосування: виклики ХХІ століття : тези доп. Учасників II Всеукр. наук.-практ. конф. (Харків, 10 груд. 2019 р.); Наук.-дослід. Ін-т публ. Політики і соц. Наук. Харків: НДІ ППСН, 2019. 204 с. С.62-65.

9.Радіонова-Водяницька В., Потапова Л. Тіньова зайнятість населення: причини і пропозиції щодо засобів подолання. Юридичний науковий електронний журнал. 2020. С. 247–250. URL: http://lsej.org.ua/8_2020/63.pdf

10.Сіньова Л.М. Правове регулювання часткового безробіття в період карантину, як прояв соціальної та економічної функції держави // Тенденції розвитку науки трудового права та права соціального забезпечення : тези доповідей учасників міжнародної наук.-практ.

Конф. (м. Київ, 16 квітня 2020 р.) за ред. проф. М.І. Іншина. - Київ: ФОП Маслаков, 2020. 176 с. С. 153-156

11.Сіньова Л.М. Безробіття в Україні в період воєнного стану «Українська державність: від витоків до сьогодення»: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (Київ 07 грудня 2022р). – Київ. 336 с. С.77-80.

12.Сіньова Л.М. Деякі питання щодо форматів гнучкої зайнятості для ветеранів війни Слобожанські наукові читання: соціально-економічні та гуманітарно-правові виміри: Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції, 30-31 жовтня 2025 року: Харків: НТУ «ХПІ», 2025. 424 с. С. 334-339 Укр., англ. мовами.

13.Тищенко О.В., Черноус С.М. Про гарантії захисту трудових прав при вивільненні працівників у зв'язку із змінами в організації виробництва і праці. Юридичний науковий електронний журнал. № 2. 2025. С.187-192. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-2/43> URL. 45.pdf

14.Тищенко О.В., Черноус С.М. Про гарантії захисту трудових прав при вивільненні працівників у зв'язку із змінами в організації виробництва і праці Юридичний науковий електронний журнал. №2. 2025. С.187-192. URL. 45.pdf

15.Чуракова Д., & Золотухіна Л. Правове регулювання зайнятості та працевлаштування. UNIVERSUM. 2024. №14. С. 152–158. URL: <https://archive.liga.science/index.php/universum/article/view/1371>

16.Badaoui E. Productivity, non-compliance and the minimum wage // Labour Economics. 2022. Vol. 78. URL: <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/246499/1/WP21-26.pdf>

17.Better Work Jordan. Annual Report 2023: Industry and Compliance Review. Amman: Better Work Programme, 2023. URL: <https://betterwork.org/wp-content/uploads/English-BWJ-Annual-Report-2023-1.pdf>

18.International Labour Organization. Study of the impact of labour inspection actions on compliance with labour legislation. 2022. – URL: https://www.ilo.org/sites/default/files/wcmsp5/groups/public/%40ed_dialogue/%40lab_admin/documents/newsitem/wcms_851193.pdf

19. International Labour Organization. Strategic Compliance Planning in action: Stories of change. 2023. URL: https://www.ilo.org/sites/default/files/wcmsp5/groups/public/%40ed_dialogue/%40lab_admin/documents/publication/wcms_880048.pdf
20. James H. L. Firm-Level Regulatory Intensity and Labor Investment // Corporate Finance and Management Review. – 2024. – №12(4). URL: <https://www.mdpi.com/1911-8074/18/1/6>
21. Mutegi T. M. Workplace safety and employee productivity: empirical evidence // Journal of Occupational Studies. – 2023. – №11(2). URL: <https://doi.org/10.1080/23311975.2023.2215569>
22. Hatayama M., et al. Reforming labor law for the changing nature of work. – Washington, DC: World Bank, 2024. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099061424103524410/pdf/P174453150aba60211a92a10e239fc50be6.pdf>
23. Ståhl C. A literature review on the influence of regulation, inspection and enforcement on workplace practices // Journal of Occupational Safety and Health. – 2025. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0925753525001420>
24. Syed R. F. Labor standards, labor policy, and compliance mechanism: implications for employers // International Journal of Economics and Management Studies. – 2024. – №7. P.256-272. URL: <https://doi.org/10.1080/0023656X.2023.2272124>
25. World Economic Forum. Thriving Workplaces: How Employers Can Improve Productivity and Change Lives. – Geneva: WEF, 2025. URL: https://www.weforum.org/publications/thriving-workplaces-how-employers-can-improve-productivity-and-change-lives/?gad_source=1&gad_campaignid=22228224717&gbraid=0AAAAAoVy5F5WelzVDdlBrlNAZtOl1l8Au&gclid=EAIaIQobChMIloizppu4kgMViJ2DBx1dJwvxEAAYASAAEgLI8vD_BwE

Практика українських судів:

1.Постанова від 26 вересня 2018 р. справа №545/164/17-ц / Верховний Суд у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/76859417>

2.Постанова від 25 жовтня 2022 р. справа №200/13288/21 / Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106939906>

3.Постанова від 16 липня 2020 р. справа №820/1565/17 / Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/90425170>

4.Постанова від 06 лютого 2019 р. справа №545/163/17 / Верховний Суд у складі Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/80005690>

5.Постанова від 15 червня 2022 р. справа №826/3055/17 / Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104793886>

6.Постанова від 28 серпня 2024 р. справа №761/38813/21 / Велика Палата Верховного Суду. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121571331>

7.Постанова від 23 червня 2020 р. справа №308/13678/16-а / Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/89977375>

8.Постанова від 16 лютого 2024 р. справа №902/1331/22 / Верховний Суд у складі суддів об'єднаної палати Касаційного господарського суду. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117373651>

9.Постанова від 31 травня 2018 р. справа №750/9213/16-ц / Верховний Суд у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/74598632>

10.Постанова від 28.02.2024 р. справа №300/3278/22 / Восьмий апеляційний адміністративний суд. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117317433>

Тема 6.

ВПЛИВ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН НА СОЦІАЛЬНЕ СТРАХУВАННЯ НА ВИПАДОК ТИМЧАСОВОЇ ВТРАТИ ПРАЦЕЗДАТНОСТІ

Теми для обговорення:

1. Тимчасова втрата працездатності працівника: зобов'язання роботодавця.
2. Юридичні можливості у зв'язку з вагітністю та пологами для жінки, яка перебуває у трудових відносинах та жінки, яка не перебуває у трудових відносинах.
3. Суб'єктний склад та умови отримання допомоги на поховання.

Кейси:

1. Петренко під час перебування у щорічній відпустці (відпустка з 5 липня по 17 липня) захворіла (листок тимчасової непрацездатності з 9 липня по 14 липня). 15 липня Петренко надіслала підписану кеп заяву про продовження щорічної відпустки на строк тимчасової непрацездатності. Роботодавцем складені акти невиходу Петренко на роботу починаючи з 18 липня по 23 липня. 24 липня роботодавець видав наказ про застосування дисциплінарного стягнення за порушення трудової дисципліни у вигляді звільнення Петренко за прогули з 18 по 23 липня.

Ваша оцінка ситуації.

2. Петренко, яка працювала на посаді диспетчера, була звільнена роботодавцем у зв'язку з тим, що їй після інсульту медики рекомендували легку фізичну працю без нервово-психічного напруження, із дотриманням режиму харчування, без нічних змін і відряджень.

Петренко оскаржила до суду наказ про звільнення мотивуючи тим, що це тимчасова втрата працездатності (на час відновлення після інсульту), а не постійний стан здоров'я.

Ваша оцінка ситуації.

3.Петренко певний час була відсутня на роботі. Коли вона вийшла на роботу, роботодавець зажадав від неї надання пояснень. Петренко відмовилась надавати пояснення та була звільнена за прогул 10 серпня. Петренко оскаржила до суду звільнення та зазначила, що вона була тимчасово непрацездатна з 03 серпня по 09 серпня та з 12 серпня по 18 серпня, що підтверджується листками тимчасової непрацездатності і роботодавець був обізнаний, тому вона і відмовилась надавати пояснення. В ході судового розгляду сторони прийшли до згоди, що роботодавець скасує наказ про звільнення за прогул і сторони припинять трудові відносини за угодою сторін. Така мирова угода була затверджена судом. Петренко звернулась до роботодавця, щоб він оплатив їй два періоди тимчасової непрацездатності. Роботодавець їй відмовив.

Ваша оцінка ситуації.

4.Петренко працював футболістом по трудовому контракту. Під час тимчасової непрацездатності роботодавець звільнив Петренка за підставою, передбаченою у контракті.

Петренко не погодився із звільненням та оскаржив у суді своє звільнення, мотивуючи тим, що його не могли позбавити роботи під час тимчасової непрацездатності (тимчасова непрацездатність з 12 березня по 16 квітня, а останній день трудових відносин 04 квітня).

Роботодавець заперечив позов мотивуючи тим, що у них контракт, у якому не встановлено заборони на його розірвання під час тимчасової непрацездатності гравця. У них скоро футбольний сезон і їм потрібно укомплектовувати команду та оперативно приступати до тренувань, тому новий гравець не буде чекати поки Петренко одужає.

Ваша оцінка ситуації.

5.Петренко написав заяву про звільнення 20 червня за угодою сторін та виплату допомоги у розмірі чотирьох посадових окладів. Роботодавець погодив звільнення. З 18 червня по 26 червня Петренко перебував на лікарняному. Роботодавець видав наказ про звільнення 20 червня та здійснив остаточний розрахунок при звільненні включивши до нього допомогу у розмірі одного посадового окладу.

Петренко звернувся до роботодавця із скаргою, щоб той доплатив допомогу відповідно до поданої заяви та оплатив повністю лікарняний. Роботодавець відмовив у задоволенні скарги мотивуючи тим, що він частково погодив заяву про звільнення за угодою сторін (у частині звільнення та частково у частині виплати допомоги), оплачувати листок тимчасової непрацездатності за період, коли вже не було трудових відносин, підстав немає, а оскільки звільнення було не з ініціативи роботодавця, а за угодою сторін, то гарантія не звільнення у період тимчасової непрацездатності не поширюється на це звільнення.

Ваша оцінка ситуації.

6.Пенсійний фонд під час перевірки Товариства, встановив, що Товариство при обчисленні допомоги по тимчасовій непрацездатності невірно провів розрахунок, унаслідок чого утворилась переплата за рахунок коштів фонду у сумі 15 тис. грн. Перевіркою встановлено, що при визначенні середньоденного заробітку з розрахункового періоду не виключались місяці, в яких застрахована особа не працювала з першого до першого числа з поважних причин, наприклад, внаслідок тимчасової непрацездатності.

Товариство не погодилося із таким рішенням Пенсійного фонду оскільки спірні періоди були ними враховані при визначенні середньоденного заробітку працевлаштованих осіб з огляду на існування певного розриву у проміжку часу між закриттям та відкриттям цими особами лікарняного, який у свою чергу припадав на неробочі дні у тижні, проте такі обставини не свідчать про необхідність врахування цих неробочих днів для визначення середньоденного заробітку, оскільки фактично особи продовжували перебувати на лікарняному, а таке переривання викликане певною

специфікою оформлення продовження дії лікарняного у медичній сфері. До того ж працевлаштовані особи у спірний період фактично не поверталися до виконання трудових обов'язків, а залишалися у статусі «тимчасово непрацездатної особи».

Ваша оцінка ситуації.

7. Під час перевірки Товариства у частині правильності розрахунків допомоги по тимчасовій непрацездатності на підставі листків тимчасової непрацездатності Пенсійний фонд встановив, що є листки тимчасової непрацездатності, які видані не у встановленому порядку, бо видані лікарем, який не є лікарем закладу охорони здоров'я, та не є лікарем, що провадить господарську діяльність з медичної практики як фізична особа-підприємець, хоча і оформлені листки на бланках встановленого зразка та відповідають інструкції про порядок їх заповнення. За наслідками перевірки Товариству висунули вимогу про сплату боргу (кошти, виплачені на підставі таких листків тимчасової непрацездатності) у сумі 8 тис. грн.

Товариство не погодилося з рішенням Пенсійного фонду та зазначило, що застрахований пацієнт має державні гарантії реалізації своїх прав на оплату листка тимчасової непрацездатності. Також застрахована особа має право на вибір лікуючого лікаря, незалежно від того, працює такий лікар у фізичної особи-підприємця (яка має відповідник КВЕД на діяльність з надання медичних послуг) чи у юридичної особи. А відтак незаконно відмовити застрахованій особі у страховій виплаті при настанні страхового випадку (тимчасова втрата працездатності) через те, що листок тимчасової непрацездатності видав лікуючий лікар, який безпосередньо надавав медичну допомогу та перебуває у трудових відносинах з фізичною особою-підприємцем, який має всі необхідні дозвільні документи для здійснення такої діяльності.

Ваша оцінка ситуації.

8.Петренко працювала менеджером по строковому трудовому договору з 10 лютого по 15 липня. 15 липня її звільнили у зв'язку із закінченням строкового трудового договору. В день звільнення Петренко повідомила працівника департаменту персоналу про свою вагітність, але це не вплинуло на рішення роботодавця припинити строковий трудовий договір. Петренко звернулася до юриста, який їй порадив офіційно звернутися до роботодавця з повідомленням про вагітність та надати відповідне підтвердження із медичного закладу. Петренко через тиждень подала через канцелярію заяву з додатком, у якій повідомляла про свою вагітність та про обов'язок роботодавця її працевлаштувати та дотриматись інших гарантій, які передбачені у трудовому законодавстві для вагітних жінок.

Роботодавець залишив заяву без відповіді, а в телефонному режимі повідомив, що вона надала медичне підтвердження вагітності вже після припинення строкового договору, тому вже неважливо чи вагітна вона чи ні.

Ваша оцінка ситуації.

9.ФОП Петренко звернулася до Фонду для отримання допомоги по вагітності і пологах. У виплаті допомоги їй було відмовлено, оскільки фонд запідозрив зловживання зі сторони Петренко, а саме: Петренко оформила ФОП вже будучи вагітною, за ті місяці, які мали йти в розрахунок допомоги по вагітності і пологах Петренко сплачувала єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування у максимальному розмірі, а в місяці коли була вже у відпустці по вагітності і пологах сплачувала цей внесок у мінімальному розмірі. Тобто оформлення ФОП напередодні пологів була для того, щоб отримати допомогу у великому розмірі.

Петренко заперечила звинувачення, та зазначила, що Фонд просто вирішив зекономити на ній, ще б звинуватили її у тому, що вона завагітніла для того щоб отримати страхову виплату.

Ваша оцінка ситуації.

Письмова робота:

Заповніть порівняльну таблицю виплат по вагітності і пологах для жінок, які застраховані у системі соціального страхування та нестрахованих жінок в Україні, країні Європи та країні Африки.

Країни	Статус жінки (застрахована /незастрахована)	Розмір виплати (еквівалент українській гривні)	Період виплати
Україна	застрахована		
Україна	незастрахована		

Корисні посилання:

1.Абдель Фатах А. Розкриття гендерних аспектів трудових правовідносин: виклики та можливості. Collection of Scientific Papers «ΛΟΓΟΣ», (May 26, 2023; Boston, USA). С.95–97.URL: <https://doi.org/10.36074/logos-26.05.2023.025>

2.Богданова Д.О., Сачко Я.М., Корнієнко С.О. Особливості правового регулювання праці жінок // Grail of Science, (39), 195–200. DOI: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.10.05.2024.027>

3.Божко Д.В. Поняття і природа правовідносин із загальнообов’язкового державного соціального страхування у зв’язку з тимчасовою втратою працездатності. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція. 2017. №25. С.77-80. URL: <https://vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc25/21.pdf>

4.Бориченко К. В. Окремі аспекти здійснення соціального захисту вагітних жінок в Україні в умовах воєнного стану / К. В. Бориченко // Європейський вибір України, розвиток науки та національна безпека в реаліях масштабної військової агресії та глобальних викликів ХХІ століття» (до 25-річчя Національного університету «Одеська юридична академія» та 175-річчя Одеської школи права) : у 2 т. :

матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (м. Одеса, 17 червня 2022 р.) / за загальною редакцією С. В. Ківалова. – Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. Т. 1. С. 518-520. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/items/96f4839e-5d3e-4e5e-ab27-95da6cc0eb99>

5.Бутинська Р.Я. Захист трудових прав жінок з дітьми під час дистанційної та надомної роботи. Юридичний науковий електронний журнал. №9. 2022. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/5155/1/58.pdf>

6.Вапнярчук Н.М. Питання правового забезпечення гендерної рівності у трудових правовідносинах в Україні в умовах війни. Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство». 2023. Т. 5, № 6 (2023). С. 346–351. URL: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.06.58>

7.Величко К.М., Киян В.Я. Окремі питання зобов'язання сторін трудового договору на період воєнного стану. Юридичний науковий електронний журнал. 2022. №5. С.290-293 URL: http://lsej.org.ua/5_2022/66.pdf

8.Вежновець, Т.А., та ін. Особливості організації перинатальної допомоги в Україні (аналіз статистики та практики). Журнал «Репродуктивне здоров'я жінки», 2024, №8(79), с.45–58. URL: <https://repro-health.com.ua/article/view/320071>

9.Гуренко, Т. О. Облік оплати праці та трудові відносини у воєнний період. Економіка та суспільство, 2022, №36. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-36-31>

10.Добош З.А. Гендерна рівність і гендерна дискримінація у сфері трудових відносин. Юридичний науковий електронний журнал, 2020, № 7, С. 190–193. URL: http://lsej.org.ua/7_2020/50.pdf

11.Євтушенко Ю. І., Дараганова Н.В. Зарубіжний досвід оплати листка тимчасової непрацездатності. Міжнародна науково-практична онлайн-конференція «Актуальні проблеми права в умовах сучасних викликів». Біла Церква, 2022. URL: <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi67/0049108.pdf#page=96>

12.Іванов Ю. Ф., Іванова М. В. Моніторинг Омбудсмана України за дотриманням трудових прав працівників в умовах воєнного стану. Право і безпека. 2025. № 3(98). С. 50–66. DOI: 10.32631/pb.2025.3.05

13.Захаріна Є. К., Осецька Д. В. Особливості виплат по листкам непрацездатності під час воєнного стану. Modern research in world science. Львів, 2021. URL: <https://sci.ldubgd.edu.ua/bitstream/123456789/13224/1/MODERN-RESEARCH-IN-WORLD-SCIENCE-12-14.06.22.pdf#page=1542>

14.Кайло І.Ю. Види функцій нагляду і контролю за дотриманням трудового законодавства України. Юридична наука. 2020. №6 (108). С. 322–329. <https://doi.org/10.32844/2222-5374-2020-108-6-1.39>

15.Конопельцева О.О., Семенченко Т.В., Чебан Ю.В. Щодо питання правового регулювання праці жінок, пов'язаної з материнством // Юридичний науковий електронний журнал. № 4/2021. С. 330–335. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-4/81>

16.Копчикова І. В. Порядок оплати електронних листків тимчасової непрацездатності та організація внутрішнього контролю за їх виконанням. Економіка та суспільство. 2022, №45. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1964/1891>

17.Кравченко І.О., Горбачова К.М. Зарубіжний досвід правового регулювання соціальних відпусток. Юридичний науковий електронний журнал. 2023. №7. С.197-200. URL: http://www.lsej.org.ua/7_2023/44.pdf

18.Кучма О.Л. Право працівника-сумісника на допомогу по тимчасовій непрацездатності. Актуальні проблеми приватного та публічного права : матер. V Міжнар. наук.-практ. конф. присвяченої 94-річчю з дня народження члена-кореспондента НАПрН України, академіка Міжнародної кадрової академії, Заслуженого діяча науки України, доктора юридичних наук, професора Процевського О.І. (31 березня 2023 року). –Харків, 2023. С. 201-203

19.Луценко О. Особливості організації державної підтримки материнства в США. Scientific research: modern challenges and future prospects : Proceedings of XI International Scientific and Practical Conference, м. Мюнхен, 9–11 лип. 2025 р. Мюнхен, 2025. С. 468–479.

URL: <https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2025/06/SCIENTIFIC-RESEARCH-MODERN-CHALLENGES-AND-FUTURE-PROSPECTS-9-11.06.25.pdf#page=468>

20.Мельник К.Ю. Забезпечення свободи укладення трудового договору та гендерної рівності при прийнятті на роботу в умовах воєнного стану. Вісник ХНУВС. 2022. №3 (98). URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/46c06021-5f92-40c3-87a5-717a1d1cc09e/content>

21.Мокрицька Н. П. Правові підстави набуття статусу вагітної працівниці. Актуальні проблеми правового регулювання економічного відновлення України : 3б. тез доп. учасників науково-практ. семінару, м. Львів, 20 жовт. 2023 р. Львів, 2023. С. 61–63. URL: https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/6499/1/20_10_2_023.pdf#page=61

22.Мокрицька Н. П. Забезпечення охорони праці вагітних жінок як важливий напрям програми забезпечення ефективної соціальної політики. Перспективи розвитку правового регулювання економічного відновлення України / ред. М. Долінська. Львів, 2023. С. 52–97. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/6864/1/Перспективи%20розвитку%20правового%20регулювання%20економічного%20відновлення%20України.pdf>

23.Мокрицька Н. П. Особливості набуття статусу вагітної жінки для надання прав та гарантій у трудовому праві та праві соціального забезпечення. Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство». 2024. Т. 5, № 3 (2024). С. 216–220. URL: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.03.36>

24.Мороз М. О. Праця вагітних жінок. Актуальні проблеми приватного та публічного права : матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф. присвяч. 96-річчю від дня народж. чл.-кор. НАПрН України, акад. Міжнар. кадр. акад., заслуж. діяча науки України, д-ра юрид. наук, проф. О. І. Процевського, Харків, 28 берез. 2025 р. / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди; редкол.: Т. Головань, О. Гоц-Яковлєва, М. Ждан та ін. Харків, 2025. С. 161–162.

URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/items/5c478f5b-59b3-486a-a89c-6c0a10b45be0>

25.Олендарьов О. В. Щодо забезпечення рівних можливостей матері та батька у догляді за дитиною шляхом надання відпустки при народженні дитини як окремого елементу системи загального механізму гендерної рівності та недискримінації / О. В. Олендарьов // Актуальні проблеми приватного та публічного права : матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 95-річчю від дня народж. чл.-кор. НАПрН України, акад. Міжнар. кадрової акад., Заслуж. діяча науки України, д-ра юрид. наук, проф. Процевського О. І., Харків, Ломжа, 29 берез. 2024 р. / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди, Міжнар. Акад. Приклад. Наук в Ломжі [та ін.] ; за наук. ред.: А. Енглер-Якуб'як, О. Коваленко, П. Якуб'як. – Харків, 2024. – С. 155–157. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/items/f118b4cd-8bb3-48c5-9c55-2cd891226576>

26.Олійник О.О. Зарубіжний досвід відшкодування витрат, пов'язаних з тимчасовою непрацездатністю URL: <https://dse.org.ua/arhcrive/15/10.pdf>

27.Орел Л., Савченко В., Партенадзе О., Чернега Р., & Байталюк О. Правове регулювання застосування репродуктивних технологій в Україні. Репродуктивне здоров'я жінки. 2024. №8. С.44–53. <https://doi.org/10.30841/2708-8731.8.2024.320082>

28.Паращук Л., Капунь А. Правове забезпечення гендерної рівності на робочому місці: євроінтеграційний поступ України. Актуальні проблеми правознавства. 2025. №1 (41). С.215-219. URL: <https://appj.wunu.edu.ua/index.php/apl/article/view/2033/2061>

29.Пожарова О., Пожаров Ю. Юридичні гарантії трудових прав жінок: міжнародні акти та законодавство України. Підприємництво, господарство і право. 2020. №2. С.160-164 URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/2/28.pdf>

30.Потривасєва Н.В. Нормативно-правові аспекти первинного обліку допомоги з тимчасової непрацездатності. розвиток бухгалтерського обліку, аудиту, оподаткування та фінансів: реалії

часу: тези доповідей учасників Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції. 2024. С. 45–49.

31.Сахринь С. Особливості надання відпусток у період воєнного стану. Академічні візії. 2025. № 43/2025. С. 1–5.
URL: <https://www.academy-vision.org/index.php/av/article/view/1919/1804>

32.Сліпачик А.І. Воєнні новели трудового законодавства крізь призму судової практики. ScienceRise: Juridical Science. 2022. № 4(22). С. 11–23. DOI: 10.15587/2523-4153.2022.268985

33.Словська І. Є. Проблеми охорони права жінок на працю. Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. 2020. №4.
URL: [https://lawscience.com.ua/web/uploads/pdf/SJNAIA_2020_25\(4\)_76-81.pdf](https://lawscience.com.ua/web/uploads/pdf/SJNAIA_2020_25(4)_76-81.pdf)

34.Солодовникова А.Д., Ганджа В.І. Захист трудових прав жінок в Україні та інших країнах. Порівняльно - аналітичне право. №1. 2020.
URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/96cb911a-6f52-44ff-95eb-ad1073b2cd31/content>

35.Соломонова К. О. Захист прав вагітних жінок: міжнародні стандарти та заходи протидії дискримінації. Збірник наукових праць ХНПУ імені Г. С. Сковороди «Право». 2023. № 38. С. 229–237.
URL: <https://doi.org/10.34142/23121661.2023.38.30>

36.Стадніченко С.В. Особливості працевлаштування осіб із сімейними обов'язками. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. 2022. Серія: Право. Вип.72. Ч.2. С.274-278
URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2022/10/47.pdf>

37.Ткаченко О.М., Негода О.А., Крамаренко О.М. Гендерна рівність в трудових пільгах та гарантіях працівників із сімейними обов'язками. Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство». С.328-334
URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ee005131-4d41-4a0f-89a5-eb6e2418835c/content>

38.Цимбал В. В., Гбур З.В. Реалізація права на соціальне забезпечення у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності. Інвестиції : практика та досвід : наук.-практ. журн. 2022. № 17. С. 118–125. URL:

<https://dspace.chmnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1951/1/%d0%a6%d0%b8%d0%bc%d0%b1%d0%b0%d0%bb%20%d0%92.%20%d0%92.%2c%20%d0%93%d0%b1%d1%83%d1%80%20%d0%97.%20%d0%92..pdf>

39.Шепелюк, В., Буркова, Л. Облік поточних виплат працівникам: протиріччя у національному та міжнародному стандартах. Вчені записки Університету «КРОК», 2021, с. 53–62. URL: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2021-62-53->

40.Шульженко І. В. Правове регулювання праці жінок (національні та міжнародно – правові аспекти). Юридичний науковий електронний журнал. №9. 2020. URL: http://elibrary.donnuet.edu.ua/962/1/Shulzhenko_2_Prav%20reg%20pac.pdf

41.Ярошенко О.М. Основні ознаки відсторонення працівника від роботи: на прикладі відмінностей від суміжних правових явищ. Публічне право. 2013. №1 (9). С.192-199 URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/SENMK/Yaroshenko_192.pdf

42.Костаркевич І.В. Втрата працездатності. URL: <https://www.hsa.org.ua/blog/vtrata-pratsezdatnosti>

43.Оглядове дос'є щодо зарубіжного досвіду відшкодування витрат, пов'язаних із тимчасовою непрацездатністю / Дослідницька служба Верховної Ради України. URL:<https://research.rada.gov.ua/uploads/documents/32223.pdf>

44.MacEachen E., Senthana S., Lippel K. Workers' compensation claims for precariously employed workers in Ontario: employer resistance and workers' limited voice. PISTES. №23-1. 2021. URL: <https://doi.org/10.4000/pistes.7173>

Kundrát I. Service of Written Documents to Employee During Their Temporary Incapacity for Work. The Lawyer Quarterly. №11. 2021. С.651-

664. URL:
<https://old.tlq.ilaw.cas.cz/index.php/tlq/article/view/489>

45.Raun van Ooijen R. Et al. The contribution of employer characteristics to continued employment of employees with residual work capacity. *Scand J Work Environ Health*. №47. 2021. C.335-445. URL: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC8504544/>

46.Pereira-Kotze, C., Feeley, A., Doherty, T. et al. Maternity protection entitlements for non-standard workers in low-and-middle-income countries and potential implications for breastfeeding practices: a scoping review of research since 2000. *Int Breastfeed J* 18, 9 (2023). <https://doi.org/10.1186/s13006-023-00542-8>

47.Keonhi Son Ship of Theseus: from ILO Standarts to Outcome of Maternity Protection Policy. Journal of Social Policy, Volume 53, Issue 1, January 2024 , pp. 189 – 217
DOI: <https://doi.org/10.1017/S0047279422000010>

48.International Labour Organization. Closing the gender gap in paid parental leaves: Care Economy Brief. — Geneva: ILO, 2025. URL: <https://www.ilo.org/publications/closing-gender-gap-paid-parental-leaves-better-parental-leaves-more-caring>

49.UN Women. Regulatory Impact Assessment of ILO C183 (Maternity Protection Convention). — UN Women, 2022 URL: https://euneighbourseast.eu/wp-content/uploads/2023/03/un-women_ria-of-ilo-c183-maternity-protection_2022.pdf

50.Duvander A.-Z., & Lundqvist A. (2025). Parental Leave in Sweden. URL: <https://pub.norden.org/temanord2025-547/parental-leave-in-sweden.html>

51.Maternity Leave in Europe by Countries: Policies and Benefits. URL: <https://www.eurodev.com/blog/maternity-leave-europe>

52.OECD Family Database "Parental leave systems" (2023) URL: https://webfs.oecd.org/els-com/Family_Database/PF2_1_Parental_leave_systems.pdf

53.Research Service of the Verkhovna Rada of Ukraine. Information note on strengthening measures to protect the right to work for women and

men on parental leave. Kyiv. 2024. URL: <https://research.rada.gov.ua/en/print/75561.html>

54.Remote.com "Best Countries for Maternity and Paternity Leave" (2024-2025) URL: <https://remote.com/blog/leave/best-countries-for-maternity-and-paternity-leave>

55.Рішення Першого Сенату Конституційного Суду України від 02.10.2024 ро. № 9-р(І)/2024 у справі за конституційними скаргами Тимошенкової Оксани Василівни, Тимошенкова Володимира Івановича щодо відповідності Конституції України (конституційності) абзацу шостого пункту 19 розділу II «Прикінцеві і перехідні положення» Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо першочергових заходів із реформи органів прокуратури» від 19 вересня 2019 року №113-IX (щодо звільнення в період тимчасової непрацездатності). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v009p710-24#Text>

Практика українських судів:

1.Постанова від 13 жовтня 2020 р. справа №712/9213/18 / Велика Палата Верховного Суду. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93217983>

2.Постанова від 20 грудня 2018 р. справа №521/17982/16-ц / Верховний Суд у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/78750578>

3.Постанова від 18 серпня 2022 р. справа №640/23901/19 / Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105808746>

4.Постанова від 15 вересня 2020 р. справа №205/4196/18 / Велика Палата Верховного Суду. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92270735>

5.Постанова від 17 січня 2025 р. справа №522/2588/23 / Верховний Суд у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/124629922>

6.Постанова від 30 червня 2021 р. справа №813/2047/17 / Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/98012889>

7.Постанова від 05 грудня 2022 р. справа №440/2621/21 / Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107706065>

8.Постанова від 12 травня 2021 р. справа №682/2782/18 / Хмельницький апеляційний суд. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96915671>

9.Постанова від 28 січня 2022 р. справа №400/770/19 / Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/103035059>

10.Постанова від 21 жовтня 2020 р. справа №640/11441/17 / Верховний Суд у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92482876>

11.Постанова від 13 жовтня 2020 р. справа №712/9213/18 / Велика Палата Верховного Суду. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93217983>

12.Постанова від 22 листопада 2023 р. справа №127/28914/21 / Верховний Суд у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115444617>

13.Постанова від 05 серпня 2021 р. справа №487/8351/19 / Верховний Суд у складі колегії суддів Третьої судової палати Касаційного цивільного суду. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/98947590>

14.Постанова від 10 квітня 2024 р. справа №511/1369/23 / Одеський апеляційний суд. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118686928>

15.Постанова від 30 березня 2021 р. справа №337/6165/18 / Верховний Суд у складі колегії суддів Першої судової палати

Касаційного цивільного суду. URL:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/95907485>

16.Постанова від 30 липня 2025 р. справа №826/510/16 / Шостий апеляційний адміністративний суд. URL:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/129227164>

Тема 7.

ПРОБЛЕМИ ОХОРОНИ ПРАЦІ ТА СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ ВІД НЕЩАСНИХ ВИПАДКІВ НА ВИРОБНИЦТВІ І ПРОФЕСІЙНИХ ЗАХВОРЮВАНЬ

Теми для обговорення:

1. Виробничий травматизм і професійні захворювання спортсменів: відповідальність працівника та роботодавця.
2. Інклюзія та безбар'єрність робочого середовища.
3. Місце роботи та робоче місце: юридичне значення при проходженні інструктажів з охорони праці та розслідування події, що має ознаки нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання.

Кейси:

1. Петренко працював на шахті. У свій робочий день зранку Петренко спустився у шахту для виконання своїх трудових обов'язків, через годину робити він оступився і впав та відчув сильний біль у правій нозі. Колега допоміг йому підвестися та відвів його до підземного медпункту. Медсестра порадила негайно звернутися до поверхневого медичного пункту. Петренко піднявшись на поверхню не став заходити до поверхневого медичного пункту шахти, а попросив колегу підвезти його до травматологічного відділення міської лікарні.

Комісія з розслідування нещасного випадку на виробництві при проведенні розслідування опитала свідків, але у них були суперечливі покази, також були питання до Петренка, чому він не зафіксував факт ушкодження у поверхневому медпункті. У підсумку комісія прийшла до висновку, що оскільки суперечливі покази, то немає підстав для визнання цього випадку таким, що пов'язаний з виробництвом.

Свідки, з якими контактував Петренко під час інциденту стверджували, що нічого такого не було і Петренко залишив шахту по завершенні зміни о 16-00. Петренко заперечував це, оскільки він на прийомі у травмпункті був о 15-00, що зафіксовано документально у журналі в травмпункті. Позицію своїх колег Петренко пояснює тиском на них керівництва шахти.

Ваша оцінка ситуації.

2.Петренко працювала консультантом у Товаристві, вона мала інвалідність першої групи по зору. У зв'язку із зміною організації виробництва і праці вона була звільнена (скоротили посаду).

Петренко не погодилась із звільненням та подала позов до суду, у якому звинуватила роботодавця у тому, що він її дискримінував як особу з інвалідністю. Вона неодноразово повідомляла роботодавця про те, що згідно з рекомендаціями медиків їй рекомендований ненормований робочий день з неповним обсягом роботи, проте їй роботодавець відмовив встановлювати особливий графік роботи. Також їй не пристосували робоче місце як особі з інвалідністю (не підключили комп'ютерні програми, інтернет для незрячих людей, які дозволяють розпізнавати тексти друкованих документів, також здійснюється озвучення інформації в електронному вигляді та тексти документів). Також Петренко вказала, що її звільнили через те, що вона постійно вказувала їм на факти дискримінації щодо неї і роботодавець вирішив припинити дискримінацію шляхом її звільнення.

Ваша оцінка ситуації.

3.Петренко отримував страхові виплати у зв'язку з отриманим професійним захворюванням. Пізніше через війну змушений був переїхати з тимчасово окупованої території у іншу область та отримав статус внутрішньо переміщеної особи. У лютому Петренко звернувся до Фонду із заявою про припинення йому виплати у зв'язку із зміною місця проживання та у жовтні Петренко зареєструвався за новим місцем проживанням та його взято на облік в Управлінні соціального

захисту як внутрішньо переміщену особу. Фонд поновив страхові виплати з жовтня, а на запитання Петренка про виплату страхового відшкодування за період лютий-жовтень у Фонді пояснили, що оскільки на законодавчому рівні не визначено механізму погашення заборгованості по страхових виплатах за період, коли особа не перебувала на обліку в Управлінні соціального захисту населення, вони їй нічим допомогти не можуть. Тому варто очікувати відповідну постанову Кабінету Міністрів України.

Ваша оцінка ситуації.

4.Комісія з розслідування нещасного випадку на виробництві встановила, що Петренко «прямував не за затвердженим маршрутом пересування для виїзду із шахти, не виконував трудових обов'язків, завдань роботодавця та дій в інтересах підприємства, а саме переміщався стрічковим конвеєром не призначеним для перевезення людей, тобто використовував його в особистих інтересах, що і стало причиною нещасного випадку.» Комісія прийшла до висновку, що Петренко порушив відповідні пункти Посадової інструкції, скоїв дії, які привели до нещасного випадку та визнали нещасний випадок таким, що не пов'язаний із виробництвом.

Петренко не погодився з таким рішенням комісії та повідомив роботодавця, щоб той зібрав комісію на повторне розслідування, а інакше звернеться до суду. Роботодавець повідомив, що суд не компетентний визнавати пов'язаний чи не пов'язаний нещасний випадок із виробництвом (це виключна компетенція Комісії з розслідування нещасних випадків на виробництві), і тому звернення до суду нічого Петренку не дасть.

Ваша оцінка ситуації.

5.Петренка під час чергування на роботі ударив колега, від чого він впав та отримав черепно-мозкову травму. Петренко після госпіталізації звернувся до роботодавця, щоб було проведено розслідування нещасного випадку на виробництві. Роботодавець повідомив Петренка про передчасність такої вимоги, адже ще триває

кримінальний розгляд справи щодо колеги, який його вдарив. Після закриття кримінального провадження (суд встановив нанесення колегою Петренку легких тілесних ушкоджень) Петренко знову звернувся до роботодавця, та отримав відмову у складенні акту за формою Н-1, мовляв, невідомо, де він отримав таку травму, що став особою з інвалідністю другої групи, адже відповідно до вироку він на роботі отримав легкі тілесні ушкодження.

Ваша оцінка ситуації.

Письмова робота:

Заповніть таблицю аналітикою рішень Європейського Суду з прав людини (обираєте одне рішення з переліку): *Watson v British Boxing Board of Control*, *T.H. v. Bulgaria*, *Enver Şahin v. Turkey*, *Glor v. Switzerland*

Реквізити рішення ЄСПЛ	Фабула	Висновок ЄСПЛ	Як ця фабула була б вирішена відповідно до українського законодавства

Корисні посилання:

1. Азьмук Н. Соціально-економічна та освітня реінтеграція ветеранів до ринку праці: український контекст. Вісник економічної науки України. 2023. № 2. С. 117–122. URL: <http://www.venu-journal.org/download/2023/2023-2/15-Azmuk.pdf>

2. Базиленко, А. (ред.), Таланчук, І., Давиденко, Г. та ін. (2022). Працевлаштування людей з інвалідністю: кращі практики : методичний посібник. Київ : Університет «Україна», 198 с. ISBN 978-617-7832-82-8. DOI: <https://doi.org/10.36994/uu.04-2022-01>. URL: https://uu.edu.ua/upload/Osvita/Navch_metod_d_t/Navch_metod_materiali/Inkluzivne_navchannya/pracevlashtuvannja_ludej_z_invalidnistu_kraschi_praktiki.pdf

3.Батіг В.В. Трансформація управління розвитком підприємства у контексті реалізації принципів інклюзивного розвитку. Український журнал прикладної економіки та техніки. 2024. Том 9. № 2. С. 340–344. URL: https://ujae.org.ua/wp-content/uploads/2024/08/ujae_2024_r02_a58.pdf

4.Безпалько О. В., Гринюк Ю. М., Грищенко А. В. Навігатор інклюзії: економіка праці та проблеми працевлаштування людей з інвалідністю. Наукові праці Національного університету харчових технологій. 2025. Т. 30, № 3. С. 106–118. URL: <https://dspace.nuft.edu.ua/handle/123456789/48460>

5.Безпалько О. В., Гринюк Ю. М., Грищенко А. В. . Навігатор інклюзії: економіка праці та проблеми працевлаштування людей з інвалідністю. Наукові праці НУХТ, 2025. 31(3), 106—118.

6.URL: <https://dspace.nuft.edu.ua/server/api/core/bitstreams/846d3539-b223-48eb-bf19-73f9d036247f/content#page=106>

7.Березіна С. Б. Порівняльна оцінка національної і закордонних систем страхування. Економіка та держава. 2018. №6. С. 37-43. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/6_2018/10.pdf

8.Бойко, В. Я., Євтушенко, О. В. Аналіз причин виробничого травматизму в Україні — дослідження статистичних причин нещасних випадків на виробництві. 2021. URL:<https://dspace.nuft.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ee1aab6c-5d10-4764-a07b-87dec886146a/content>

9.Бутенко О. В. Адаптація робочих місць до потреб осіб з інвалідністю на ринку праці в Україні : магістерська робота. Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2024. URL: <https://ekhnuir.karazin.ua/items/d2bcf484-8f9c-443a-ad8b-f8151a20f7ce/full>

10.Волгіна О.М. Соціальний супровід людей з інвалідністю на робочому місці: посібник / О.М. Волгіна, О.Л. Іванова; ПРООН в Україні, Спільна Програма «Сприяння інтеграційній політиці та послугам для людей з інвалідністю в Україні. 2018. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/c8c9f561-1609-4734-b0b9-6a04043b8a2f/content>

11.Галицький О. М., Гришова Р. В. Світовий досвід реалізації державної політики підтримки осіб з інвалідністю та його імплементація в Україні. Інвестиції: практика та досвід. 2019. №6. С.22-27. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/6_2019/24.pdf

12.Гринь Н. Гарантії реалізації права на працю осіб з інвалідністю: рівність, інклюзія, гідність. Juris Europensis Scientia. 2024. № 6. С. 19–22. URL: <https://doi.org/10.32782/chern.v6.2024.4>

13.Гринь Н. В. Міжнародно-правове регулювання права на працю осіб з інвалідністю: окремі питання. Kyiv Law Journal. 2025. № 4. С. 7–11. URL: <https://doi.org/10.32782/klj/2024.4.1>

14.Дарієвська С. І. Досвід працевлаштування людей з інвалідністю в Україні (на прикладі ветеранів Антитерористичної операції) / Дарієвська С. І., Марценюк Т. О. // Наукові записки НаУКМА. Соціологія. - 2020. - Т. 3. - С. 37-48. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/16e427a6-04d9-437c-a44a-af0b6c667830/content>

15.Дідух С. М., Лобоцька Л. Л., Мініна В. О. Інклюзивна економіка як нова парадигма сталого розвитку. Український журнал прикладної економіки. 2020. № 3. Том 5. С. 100-107. URL: https://www.researchgate.net/publication/376702672_Current_directions_of_inclusive_development_of_small_and_medium-sized_enterprises_of_Ukraine_in_the_agricultural_industry

16.Древаль Ю.Д., Малько О.Д., Бригада О.В. Організаційно-правовий механізм адаптації сфери охорони праці до міжнародних та європейських стандартів. URL:

<http://repositc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/16871/1/Dreval.pdf>

17.Зеленська М. В., Завада О. Г. Роль загальнообов'язкового державного соціального страхування в державному управлінні: Інвестиції: практика та досвід, вип. № 17/2021, 2021, с. 123-129 URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/17_2021/22.pdf

18.Кисельова, О. І. Особливості трудових відносин зі спортсменами- професіоналами. Lex Sportiva. 2023. №2. С.13–19. <https://doi.org/10.32782/lexsportiva/2022.2.3>

19.Клочко О., Клочко О. Безбар'єрний простір як нова державна соціальна ініціатива. Освітньо-науковий простір. 2025. Т. 1, № 8 (1). С. 17–25. URL: [https://doi.org/10.31392/onp.2786-6890.8\(1\)/1.2025.02](https://doi.org/10.31392/onp.2786-6890.8(1)/1.2025.02)

20.Кропивницький М. О. Соціальне страхування в контексті адміністративно-правової політики України в сфері соціального забезпечення населення: теоретичний огляд і проблеми вдосконалення: Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції, вип. № 2. 2024, с. 40-44 URL: http://www.apnl.dnu.in.ua/2_2024/9.pdf

21.Кузьмінов Б. П., Зазуляк Т. С. Лікарські препарати як причинний агент професійних захворювань у працівників фармацевтичної галузі (огляд літератури) // Медичні перспективи. 2022. № 4. С. 271–280. URL: <https://medpers.dmu.edu.ua/issues/2022/N4/58-64.pdf>

22.Кулінченко, О., & Буковська, В. . Роль психологічної служби у створенні безбар'єрного середовища. Матеріали конференцій МЦНД, 2025. С. 167–169. URL: <https://archives.mcnd.org.ua/index.php/conference-proceeding/article/view/1069/1076>

23.Курепін В. М. Охорона праці в галузі: правові, організаційні та міжнародні аспекти. Монографія. Київ : Професійний стандарт, 2024. 256 с. URL: https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/13429/1/kurepin-ohoron-prac-v-galuz-lekc-2_3-2023.pdf

24.Кучма О.Л. Окремі аспекти страхування бригад медичної допомоги. Правова система України: європейський вектор розвитку в умовах воєнного стану: [Матеріали XV Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, Державний університет «Київський авіаційний інститут», 21 лютого 2025 р.]. – Тернопіль: Вектор, 2025. – С.470-473.

25.Кучма О.Л. Заміна дозвільної системи на систему додаткового страхування працівників на роботах підвищеної небезпеки: проблеми реформування. Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького: Журнал. Серія право. Вип.15 (27), Т.1, 2023 С.206-213 DOI: 10.33098/2078-6670.2023.15.27.1.206-213

26.Леванда О. М. Проблемні аспекти соціального страхування в Україні щодо ризиків упродовж життя: Демографія та соціальна економіка, вип. № 2(48), 2022, с. 58-77 URL: <https://www.ojs.dse.org.ua/index.php/dse/article/download/97/84>

27.Марценюк Л.В., Файфер С.М. Створення безбар'єрного доступу маломобільних груп населення до транспортних об'єктів. Верховенство права: доктрина і практика в умовах сучасних світових викликів : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Дніпро, 28 лют. 2023 р.). Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2023. 604 с. С. 77–80. URL: <https://er.dduvs.edu.ua/bitstream/123456789/11924/1/19.pdf>

28.Мезенцева І., Кузьменко О., Вамболь С. Тенденції та виклики хронічної професійної захворюваності в Україні: галузевий аналіз і превентивні стратегії // Diversity: Disease Preventive of Research Integrity. 2024. Т. 5, № 2. С. 522–540. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/fc02df97-2e72-4608-aea-a975f37559d6/content>

29.Мельничук О. Ф. Правове регулювання та особливості застосування дистанційної роботи в умовах воєнного стану / О. Ф. Мельничук, М. О. Мельничук, І. М. Павліченко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право. 2022. Вип. 70. С. 242-247. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2022_70_39.

30.Мельницька Н. В. Місце роботи і робоче місце: основні правові ознаки / Н. В. Мельницька // Університетські наукові записки. 2012. №1. С. 482-488. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unzap_2012_1_58.

31.Mezentseva I. O. Аналіз причин виробничого травматизму та методи аналізу // Науковий журнал ННДПБОП (Журнал проблем охорони праці). 2023. URL: <https://journal-nndipbor.com/index.php/journal/article/download/82/76>

32.Мірошніченко, О. (ред.) Працевлаштування осіб з інвалідністю : практичний посібник. Київ : Центр підтримки роботодавців / Employers for Inclusion. 2023. 80 с. URL: <https://pwd.employers.org.ua/uploads/Працевлаштування%20осіб%20з%20інвалідністю.pdf>

33.Наливайко Л. Р., Марценюк Л. В. Безбар'єрна Україна: проблеми та перспективи. Нове українське право. 2023. Вип. 4. С. 82–93. DOI: <https://doi.org/10.51989/NUL.2023.4.11>

34.Науменко Н. Адаптація ветеранів та ветеранок відповідно потреб національного ринку праці. Реінтеграція ветеранів у цивільне суспільство та перспективи відбудови України: збірник тез доповідей VII Міжнародної благодійної науково-практичної конференції (Луцьк, 17 травня 2024 р.). Луцьк, 2024. С. 94-101.

35.Нестерович О.С. Спортивні клуби як сторона роботодавця: проблемні питання // Juris Europensis Scientia. 2025. Вип. 2. URL: http://www.jes.nuoua.od.ua/archive/2_2025/10.pdf

36.Осіпова Л. В. Особливості соціального забезпечення в умовах глобалізації економічного простору: Вісник Хмельницького національного університету, вип. № 1, 2020, с. 78-83 URL: <https://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2021/01/17.pdf>

37.Палюх А. Я. Фізкультурно-спортивні відносини та проблеми їх міжгалузевого правового регулювання в Україні: Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління, вип. № 2(8), 2020, с. 115-129 URL:

<https://journals.maup.com.ua/index.php/expert/article/view/1681/2129>

38.Панченко О.І. Відшкодування моральної шкоди працівнику, заподіяної нещасним випадком на виробництві або професійним захворюванням (приклад Туреччини) // ScienceRise: Juridical Science. 2023. №1 (23). С. 23-29. URL: https://journals.urau.ua/sr_law/article/download/276373/271333

39.Перегудова, Т. В. Соціально-трудова інклюзія: теоретичні основи визначення. Економіка та суспільство. 2022. Вип. 37. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-37-50>. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1223>

40.Петровська С. А., Петровський М. В. Аналіз адаптації законодавства України з охорони праці до актів Європейського Союзу // Право і безпека – Law & Safety. 2023. № 3 (90). С. 44–53. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/b06ad815-1897-4c08-8bbd-48df8b09aac8/content>

41. Подоляка П. С., Ногас А. О., Гуцман С. В., & Андреева, О. Б. Спортивний травматизм у сучасному спорті. *Rehabilitation and Recreation*, 2022. 11. С. 220–226. <https://doi.org/10.32782/2522-1795.2022.11.24>

42. Проданчук М.Г., Басанець А.В., Кравчук О.П., Гашинова К.Ю., Гвоздецький В.А. Аналіз динаміки професійної захворюваності та її наслідків в Україні порівняно з країнами світу. Медичні перспективи = *Medicni perspektivi (Medical perspectives)*. 2023. №3. С. 137-152. URL: <https://repo.dma.dp.ua/8844/>

43. Продиус О. І. Красіловська Л. О. Дослідження особливостей працевлаштування осіб з інвалідністю в умовах інклюзивного економічного розвитку. *Сталий розвиток економіки*. 2024. № 4 (51), 186–193. DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2024-51-27>. URL: <https://economdevelopment.in.ua/index.php/journal/article/view/1102>

44. Продиус О. І. Особливості моделей інклюзивної освіти в країнах Європи відповідно до вимог сучасного суспільства. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2019. Вип. 4(2). С. 89–93. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/PSPE_print_2019_4\(2\)_14](http://nbuv.gov.ua/UJRN/PSPE_print_2019_4(2)_14)

45. Пушкарьов Є. К. Особливості правового статусу спортсменів як суб'єктів трудового права: Науковий вісник Ужгородського Національного Університету, 2024, с. 131-136 URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2024/09/19-1.pdf>

46. Рудченко Є. Д. Гарантування трудових прав у разі виконання трудової функції поза межами місцезнаходження роботодавця. *Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки*. 2024. №12. С. 66–75. <https://doi.org/10.18523/2617-2607.2023.12.66-75>

47. Русіна Ю. О. Система соціального страхування України: Актуальні проблеми в умовах воєнного стану / Ю. О. Русіна // *Актуальні проблеми економіки*. – 2025. – № 3 (285). – С. 107–117. DOI [10.32752/1993-6788-2025-1-285-107-117](https://doi.org/10.32752/1993-6788-2025-1-285-107-117)

48. Самошкіна І. Д. Розвиток соціального страхування та системи соціального забезпечення в Україні: *Сталий розвиток економіки*, вип. №3(54), 2025, с. 220-226 URL: <https://economdevelopment.in.ua/index.php/journal/article/view/1337/1287>

49.Саннікова, М. Актуальні проблеми правового регулювання та законодавства у сфері фізичної культури і спорту в Україні. 2023. URL: <https://journals.uran.ua/index.php/1991-0177/article/view/171267/171505>

50.Середа О. Г., Сільченко С. О. Деякі аспекти правового регулювання праці професійних спортсменів: зарубіжний досвід та вітчизняні реалії: Право і суспільство, вип. № 2, 2024, с. 164-169 URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2024/2_2024/23.pdf

51.Силантьєв Д. Міжнародно-правові стандарти правового регулювання захисту прав спортсменів при отриманні професійних травм // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. - 2024. - Вип. 82, ч. 3. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2024/05/40-2.pdf>

52.Соловйов О. В. Правові принципи соціального страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання // Право та інновації. 2020. №3. С. 83- 89. DOI: [https://doi.org/10.37772/2518-1718-2020-3\(31\)-13](https://doi.org/10.37772/2518-1718-2020-3(31)-13)

53.Соловйов О.В. Розвиток правових механізмів захисту постраждалих від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання у країнах Західної Європи // Наукові записки. Серія: Право. 2021. Вип.11. DOI: <https://doi.org/10.36550/2522-9230-2021-11-39-46>

54.Сомич М., Калян О., Стрілець Б. Теоретико-практичні проблеми правового захисту охорони праці: національні та міжнародні аспекти // Visegrad Journal on Human Rights. 2024. № 1. С. 16–29. URL: <https://journals.uran.ua/journal-vjhr/article/view/303361>

55.Тищенко О.В., Черноус С.М. Формування безбар'єрного простору у сфері праці для осіб з інвалідністю як напрямок соціальної політики держави. Аналітично-порівняльне правознавство. Електронне наукове видання. Випуск № 05. Частина 1. 2025. С.444-452. DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.05.1.73> URL. 75.pdf

56.Структурні зміни як основа інклюзивного розвитку економіки України: монографія І. М. Бобух, Ю. В. Кіндзерський, О. М. Фащевська та ін. за ред. д.е.н. І.М. Бобух. Київ: НАН України, ДУ "Ін-т екон. Та прогнозув. НАН України", 2020. 516 с. URL:

https://chtyvo.org.ua/authors/Avtorskyi_kolektyv/Strukturni_zminy_iak_o_snova_inkliuzyvnoho_rozvytku_ekonomiky_Ukrainy/

57.Забезпечення соціальних прав у спорті: монографія // За заг.ред. М.І. Іншина, Я.Я. Мельника. «Освіта України». Київ, 2021. 272с. URL:https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/bitstream/123456789/3140/1/2021_6168577.pdf

58.Збірник тез XXIV Міжнародної науково-практичної конференції «Інклюзивне освітнє середовище: проблеми, перспективи та кращі практики» (2024). Ч. 2. — Київ : Університет «Україна», 584 с. (збірник тез; містить матеріали з тем інклюзії, реабілітації та працевлаштування). URL: https://uu.edu.ua/upload/Conference/inclusivne_osvitne_seredovische/2024/inkluzija24_2.pdf

59.Міністерство освіти і науки України. Національний університет «Одеська юридична академія». Безпека життєдіяльності та охорона праці: методичні вказівки до виконання практичних і самостійних робіт. Одеса, 2025. URL:<https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/35b1362d-d933-45f3-85be-236bc441b9dd/content>

60.Міністерство освіти і науки України. (2024). Презентація результатів дослідження громадської думки щодо безбар'єрності (звіт / інформаційний реліз, червень 2024). URL: <https://mon.gov.ua/news/prezentovano-doslidzhenniahromadskoi-dumky-shchodo-pytan-bezbariernosti>

61.Міжнародно-правові стандарти прав людини: навч. посібник Л. Р. Наливайко, К. В. Степаненко. Дніпро: ДДУВС, 2019.184 с. URL: https://er.dduvs.edu.ua/bitstream/123456789/3716/1/МПСПЛ_навч.%20посібник_05.06.19.pdf

62.Національна академія педагогічних наук України. Сучасні підходи до охорони праці в закладах професійної освіти: матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (26 жовтня 2022 року). Біла Церква, 2022. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/733616/1/ЗБІРНИК%2026.10.22.pdf>

63.Національний інститут стратегічних досліджень (NISS). (2021). Створення безбар'єрного середовища та інклюзивної політики:

аналітична довідка. Київ : НІСС, 2021, 56 с. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2021-01/dopovid.pdf>

64. Норматив працевлаштування осіб з інвалідністю: вивчаємо новачки. Податки & бухоблік, № 50 (2023) (аналітична стаття-огляд практичних змін у застосуванні нормативу працевлаштування осіб з інвалідністю; розглядає застосування ст. 19 Закону України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні» та нові форми звітності 2022–2023 рр.). 2023. URL (профіль публікації): <https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2023/june/issue-50/article-125421.html>

65. Інклюзія в дії: стратегії впровадження в Україні та світі : кол. монографія / О. Главацька, Н. Горішна, Г. Слезанська та ін. – Тернопіль: Осадца Ю. В., 2022. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/25417/1/monografia.pdf>

66. Таїрова Т. М., канд. хім. наук (ДУ «ННДПБООП») Аналіз наукових досліджень з проблематики виробничого травматизму // Journal of Sports Science & Physical Education. УДК 331.452. Використані сторінки: 39–40. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewById/971784>

67. Токарева В. О. Правове регулювання страхування спортсменів-професіоналів у разі травм та втрати працездатності // Часопис цивілістики. - 2020. - Вип. 38 с. 52-57 URL: <http://clj.nuoua.od.ua/archive/38/8.pdf>

68. Профілактика професійних захворювань: Теоретичний аспект // Трюхан О.А., 2018 // http://www.lsej.org.ua/4_2018/18.pdf

69. Уварова Н. В. Трудові правовідносини в спорті: проблемні питання і перспективи їх вирішення: Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права. вип. № 3, 2022 с. 202-205 URL: <https://chasopys-ppp.dp.ua/index.php/chasopys/article/view/241/212>

70. Федотова Т.А., Колеченко Д.О., Ефективна організація робочих місць на підприємствах. 2016. URL: <http://global-national.in.ua/archive/10-2016/149.pdf>

71. Шапка І. В., Яшкіна Н. В. Інклюзивна адаптація: забезпечення відкритості та доступності на сучасному ринку праці. Інклюзивна

економіка. 2024. № 4 (06). С.47–55. URL: https://journals.kpdi.in.ua/index.php/inclusive_economics/article/view/159/155

72.Шкода В. М. Тенденції та проблеми розвитку працевлаштування осіб з інвалідністю в умовах карантину. Соціальне Право. 2020. №1. С. 233-236. <https://doi.org/10.37440/soclaw.2020.01.40>

73.Марія Абдулліна. Працює кожен шостий. Чому людям з інвалідністю складно знайти роботу. Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2024/08/12/717804/>

74.Сергій Богданов, Богдан Мойса Пропозиції до політики щодо працевлаштування осіб з інвалідністю URL: https://stud.uu.edu.ua/upload/pracevlashtuvannya/Pracevlashtuvannya_studentiv_z_invalidnistyu/Normativni_documenti/DisabledPolicy.pdf

75.Гайд «Інклюзія: мова, простір, робота». Київ : Бюро правової допомоги, 2025. URL: <https://legalaids.gov.ua/wp-content/uploads/2025/08/inclusion-guide-2025docx.pdf>

76.Київська міська державна адміністрація. Досвід адаптації безбар'єрного середовища. 2024. URL: <https://minio.kyivcity.gov.ua/kyivcity/sites/10/uploaded-files/dosvid-dodatok.pdf>

77.Dr. Albert Joseph Smith. Theoretical Framework of Inclusiveness at Workplace. IJRAR. 2020. Vol. 7, Issue 1. URL: <https://www.ijrar.org/papers/IJRAR2001088.pdf>

78.Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD), 13 December 2006. URL: <https://www.un.org/disabilities/documents/convention/convoptprot-e.pdf>

79.Kamenska I., Bokshyts O., Prokhorchuk P., Kalenskyi A., Yevdokhovych B., Bloshchynskyi I., & Prokhorchuk O. Labour Inspection as One of the Main Mechanisms for Controlling Occupational Injuries. Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala. 2023. №15(4), 88-101. <https://doi.org/10.18662/rrem/15.4/782>

80.Kuusipalo P., Toiviainen H., Pitkänen P. Adult education as a means to social inclusion in Nordic welfare states: Denmark, Finland and Sweden. In: Young Adults and Active Citizenship. 2021. P. 103–120. URL:

<https://library.oapen.org/bitstream/handle/20.500.12657/48705/1/9783030650025.pdf>

81. Marinaci T., Russo C., Savarese G. та ін. An Inclusive Workplace Approach to Disability through Assistive Technologies: A Systematic Review and Thematic Analysis. *Societies*. 2023. Vol. 13, No. 11. URL: <https://www.mdpi.com/2075-4698/13/11/231>

82. Vyshnovetska S. Features of the workplace of persons working outside the employer's location: legal aspects. *Scientific Works of Kyiv Aviation Institute. Series Law Journal Air and Space Law*. 2023. №1(66). С. 105–111. URL: <https://doi.org/10.18372/2307-9061.66.17424>

83. United Nations Development Programme (UNDP). *Human Development Report 2022: Building Inclusive Societies*. New York: UNDP, 2022. URL: <https://hdr.undp.org/content/human-development-report-2021-22>

84. European Commission. *Strategy for the Rights of Persons with Disabilities 2021–2030*. Brussels, 2021. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/disability/union-equality-strategy-rights-persons-disabilities-2021-2030_en

Практика українських судів:

1. Постанова від 05 серпня 2020 р. справа №235/1382/17 / Верховний Суд у складі постійної колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/90905957>

2. Постанова від 19 липня 2023 р. справа №755/7916/19 / Верховний Суд у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112370015>

3. Постанова від 07 листопада 2023 р. справа №2140/1717/18 / Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114735744>

4. Постанова від 22 травня 2024 р. справа №227/2301/21 / Велика Палата Верховного Суду. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119493878>

5.Постанова від 09 січня 2020 р. справа №635/3143/17 / Верховний Суд у складі колегії суддів Третьої судової палати Касаційного цивільного суду. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/86903601>

6.Постанова від 15 червня 2020 р. справа №212/3137/17-ц / Верховний Суд у складі Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/90021305>

7.Постанова від 12 квітня 2022 р. справа №225/4242/21 / Верховний Суд у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104142669>

8.Рішення від 27 березня 2025 р. справа №560/14652/24 / Хмельницький окружний адміністративний суд. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/126165137>

Тема 8.

ВПЛИВ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН НА ПЕНСІЙНЕ СТРАХУВАННЯ

Теми для обговорення:

1. Працюючий пенсіонер: відмінність у статусі із працівником не пенсіонером та пенсіонером – не працівником.
2. Значення мінімальної заробітної плати у трудових відносинах та її вплив на пенсійні правовідносини.
3. Вплив трудових відносин на значення показника середньої заробітної плати (доходу) в Україні, з якої сплачено страхові внески, за три календарні роки, що передують року звернення за призначенням пенсії.

Кейси:

1. Петренко мав статус внутрішньо переміщеної особи та отримував пенсію за віком. За підсумками проведеної звірки з Єдиною інформаційною базою даних переміщених осіб з'ясувалось, що Петренко не проживає за адресою, заявленою у довідці про взяття на облік. Пенсійний фонд припинив виплату пенсії Петренко.

Петренко оскаржив таку відмову до суду, мотивуючи тим, що Пенсійний фонд втручається в його приватне життя, він перебуває на території України, а де коли у кого він ночує, то його особиста справа і він не зобов'язаний звітувати Пенсійному фонду з цього приводу. Страхового стажу у нього достатньо для реалізації права на пенсію, тож припинення виплати йому пенсії порушує його права.

Ваша оцінка ситуації.

2. Петренко звернулась до Пенсійного Фонду за призначенням пенсії за віком на пільгових умовах. Їй було відмовлено у призначенні

пенсії, оскільки у неї було недостатньо стажу роботи у шкідливих умовах за Списком №2.

Пенсійний фонд не врахував до спеціального стажу роботу кочегара оскільки відповідно до списку №2 до спеціального стажу зараховується робота кочегара котельних (на вугіллі і сланці) у тому числі на видаленні золи, а Петренко надала від роботодавця уточнюючу довідку про те, що вона працювала кочегаром котельної станції, за результатом атестації робочого місця проатестовано роботу кочегара котельної без уточнення на якому саме паливі працювала котельня. Надані документи не підтверджують того, що робота Петренко відноситься до роботи за Списком №2, тому стаж роботи на ній був зарахований у одинарному розмірі і через недостатність спеціального стажу роботи Петренко було відмовлено у призначенні пенсії за віком на пільгових умовах.

Ваша оцінка ситуації.

3. Петренко досягнула пенсійного віку, оформила пенсію за віком та продовжила працювати. Через два роки роботи після призначення пенсії Петренко звернулася до Пенсійного фонду за перерахунком пенсії. Отримавши пенсію у новому розмірі Петренко зрозуміла, що при перерахунку пенсії враховувався показник середньої заробітної плати по Україні за три останні роки перед призначенням пенсії (а не перед перерахунком пенсії).

Петренко звернулася до Пенсійного фонду із заявою про перегляд перерахунку її пенсії та про необхідність застосування показника середньої заробітної плати по Україні за три останні роки перед перерахунком пенсії.

Пенсійний фонд відмовив у перегляді перерахунку пенсії Петренко, повідомивши її, що скільки б разів вона ще пенсію не перераховувала, показник середньої заробітної плати по Україні буде братися за три останні роки перед призначенням пенсії, навіть якщо таке призначення було 10-ть років тому.

Ваша оцінка ситуації.

4. При перевірці інспектором Держпраці Товариства було встановлено що прибиральниця і бухгалтер отримують мінімальну заробітну плату, визначену Законом України про державний бюджет на відповідний рік. Інспектор Держпраці встановив порушення законодавства про оплату праці оскільки оплата праці бухгалтера і прибиральниці проводилась виходячи із встановленого посадового окладу, без урахування міжкваліфікаційних (міжпосадових) співвідношень розмірів тарифних ставок (посадових окладів).

У Товаристві заперечили, аргументуючи тим, що трудове законодавство встановлює гарантію мінімальної заробітної плати для працівника, незважаючи на його посаду, дипломи, досвід роботи, якісь інші показники. Єдина умова, щоб працівник випрацював місячне навантаження (години, обсяг робіт). Товариством дотримана гарантія виплати заробітної плати не менше мінімальної, у їхньому Товаристві немає дискримінації зарплати відповідно до посади, статі, раси, релігійних переконань, у них всі рівні перед трудовими гарантіями.

Ваша оцінка ситуації.

5. Петренко працював на підставі контракту. Досягнувши пенсійного віку Петренко оформив пенсію за віком. У розмові із своїм бувшим колегою Петренко з'ясував, що у колективному договорі передбачалось збільшення заробітної плати на коефіцієнт 1,15.

Петренко звернувся до роботодавця із заявою про доплату заробітної плати по контракту (який закінчився два роки тому), з врахуванням умов колективного договору, а також сплати з суми доплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державно соціальне страхування. Роботодавець відмовив Петренку у задоволенні заяви.

Ваша оцінка ситуації.

6. При перевірці підприємства інспектором Держпраці було виявлено, що на підприємстві є 15 працівників, які працюють у нічний час. Відповідно до розрахункових відомостей їм оплачувалась робота у нічний час з підвищенням 25 відсотків. Проте відповідно до галузевої угоди доплата за роботу у нічний час мала становити не менше 35

відсотків. Також відповідно до галузевої угоди оплата праці у вечірній час (18-22 години) має здійснюватися з доплатою 20 відсотків. На підприємстві така доплата взагалі була відсутня.

Керівник підприємства визнав, що ним було порушено умови галузевої угоди, але при цьому мінімальні державні гарантії в оплаті праці порушені не були, тому інспектор Держпраці може тільки рекомендувати, щоб Підприємство враховувало в подальшій роботі умови галузевої угоди.

Інспектор Держпраці оштрафував Підприємство на 200 тис. грн.
Ваша оцінка ситуації.

Письмова робота:

Заповніть наступну таблицю чинників (2-3 чинники), які набуваються у трудових відносинах та використовуються у пенсійному забезпеченні.

Чинники	Умови набуття у трудових відносинах	Значення для пенсійного забезпечення

Корисні посилання:

1. Андріїв В.В., Тімашов В.О. Державні соціальні стандарти та нормативи в системі соціального захисту. Аналітично-порівняльне правознавство. 2024. №2. С.296-300 URL: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/303267/295355>

2. Бурець О.І., Проць Н.В. Роль мінімальної заробітної плати у забезпеченні соціальних гарантій в Україні. URL: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/26791/1/proc_burec.pdf

3. Вапнярчук Б.В. Особливості пенсійного забезпечення наукових працівників: реалії сьогодення. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право Том 1 № 78 (2023) URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/286439>

4.Вегера В.М. Мінімальна заробітна плата: міжнародно-правові стандарти. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2014. Серія: Право. Вип.27. Т.2 С.46-49 URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/40132e5c-dfe3-4764-9bb5-93c02f711001/content>

5.Войналович І. Сучасний стан і вектори розвитку пенсійного забезпечення в Україні. Економіка та суспільство. 2024. №64. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-64-95>

6.Гладир В. Державне регулювання мінімальних норм і гарантій в оплаті праці. Юридичний вісник. 2024. № 4. С. 219-224: http://yurvisnyk.in.ua/v4_2024/30.pdf

7.Гладир В. Мінімальна заробітна плата – універсальна трудова гарантія: досвід встановлення в зарубіжних країнах. . Knowledge, Education, Law, Management. 2024. № 4 (64). С. 94-98 URL: <https://kelmczasopisma.com/viewpdf/12191>

8.Зварич О., Волошин В. Зарубіжний досвід використання накопичувального пенсійного страхування у національних системах пенсійного забезпечення громадян. Наукові інновації та передові технології. 2023. №14 (23). С.636-667 URL: <https://perspectives.pp.ua/index.php/nauka/article/view/7921/7965>

9.Зіноватна І.В. Правова природа пенсії за вислугу років. Юридичний науковий електронний журнал. 2022. № 6. С. 181-184 URL: http://lsej.org.ua/6_2022/42.pdf

10.Колеснік Т. В., Клемпарський М. М. Правове регулювання соціального захисту працівників. Правовий часопис Донбасу. 2024.№4. С.18–23. URL: <https://doi.org/10.32782/2523-4269-2023-85-18-23>

11.Кучма О.Л. Збільшений розмір пенсії працюючому пенсіонеру за роботу у гірській місцевості: дискусійні зміни. Новітня парадигма трудового права та права соціального забезпечення: наукові горизонти : тези доп. та наук. повідомл. учасників XV Всеукр. наук.-практ. конф., присвячена пам'яті чл.-кор. НАПрН України, засл. діяча науки і техніки України, д-ра юрид. наук, проф. О. М. Ярошенка (м. Харків, 10 жовт. 2025 р.) / уклад. О. Г. Середа, О. В. Соловійов; за ред. О. Г.

Середі. Харків, 2025. 883 с. С.89-92. URL: https://library.nlu.edu.ua/images/files/konf_Yaroshenko-2025.pdf

12.Кучма О.Л. До питання про поважні причини, які впливають на обчислення середньої заробітної плати для розрахунку страхових виплат. Вплив ідей Л.Й. Петражицького на сучасну політико-правову доктрину (до 156 річчя від дня народження науковця): матер. міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 13 квіт. 2023 р.), С.13-15

13.Лопушняк Г. С. Мінімальна заробітна плата: практика України та досвід країн Європейського Союзу / Г. С. Лопушняк // Демографія та соціальна економіка. 2017. № 1. С. 132-144. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/dse_2017_1_12

14.Мантур-Чубата О. С. Мінімальна заробітна плата як інструмент регулювання ринку праці: сучасні виклики та перспективи. Актуальні питання економічних наук. 2024. №6. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14533689>

15.Михайлова І.Ю. Правове регулювання пенсійного забезпечення за віком у солідарній пенсійній системі України [Текст] : монограф. / І. Ю. Михайлова; наук. ред. Н. М. Хуторян. Хмельницький: Хмельницький університет управління та права, 2013.. 188 с. 11.

16.Носко Т. Аналіз мінімальної заробітної плати та прожиткового мінімуму в Україні. III Міжнародна науково-практична конференція «Розвиток соціально-економічних систем в геоекономічному просторі», 19 травня 2023 року. 2023, С. 93–95. URI: <http://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/41499>

17.Онуфрієнко Д.В. Укладення та припинення трудового договору з педагогічним працівником. Юридичний науковий електронний журнал. 2025. №4. С.204-208 URL: http://lsej.org.ua/4_2025/48.pdf

18.Палилюлько О. М., Гуменюк І. М. Правове регулювання соціального захисту працівників. Соціальна робота та психологія: освіта і наука. 2024. № 1. С. 10–15. URL: <https://doi.org/10.32782/3041-1351/2024-1-2>

19.Пижова М. Мінімальна заробітна плата, справедлива оплата праці та гідний рівень життя людини в контексті міжнародного

досвіду. Методологія теорії і практики юриспруденції. 2020. № 6. С.47–53: URL:http://yurvisnyk.in.ua/v6_2020/7.pdf

20.Пижова М. О. Щодо проблем реалізації прав працівників на справедливу оплату праці. *Juris Europensis Scientia* 0. 2021. № 1. С. 56–59: http://jes.nuoua.od.ua/archive/1_2021/13.pdf

21.Писаревська Г.І. Пенсійне забезпечення в Україні: сучасні тенденції та напрями розвитку. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2024. Т.9. №2. С.197-201 URL: https://ujae.org.ua/wp-content/uploads/2024/06/ujae_2024_r02_a33.pdf

22.Познякова О. О., Панчук Н. В., Бурцева О. Є. Аналіз реформування пенсійної системи України: проблеми реалізації та перспективи розвитку. *Економічний вісник Донбасу*. 2020. №4 (62). С.155-160 URL: [http://www.evd-journal.org/download/2020/4\(62\)/20-Poznyakova.pdf](http://www.evd-journal.org/download/2020/4(62)/20-Poznyakova.pdf)

23.Прокопович-Павлюк І. В., Квак С. А. Трудові відносини в Україні: нормативне регулювання та економічна аналітика. *Modern Economics*. 2025. № 49(2025). С. 188-197. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V49\(2025\)-25](https://doi.org/10.31521/modecon.V49(2025)-25)

24.Райко М. С. Мінімальна заробітна плата – одна з найважливіших державних соціальних гарантій. *Правові інновації*. 2020. № 2. УДК 349.22. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2020-2/46>

25.Романовська Ю. Реформування пенсійного забезпечення в Україні. *Scientia fructuosa*. 2024. №5(157). С. 34–47. DOI:[https://doi.org/10.31617/1.2024\(157\)03](https://doi.org/10.31617/1.2024(157)03).

26.Сахарук І.С. Дискримінація за ознакою віку в сфері праці. *Вісник Запорізького національного університету*. 2011. №3. С.63-70. URL: <https://law.journalsofznu.zp.ua/archive/visnik-3-2011/10.pdf>

27.Сіньова Л. М. Соціальне забезпечення осіб похилого віку: сучасні реалії. *Юридична наука*. 2019. № 2. С. 45–53. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pp_2017_1_27.

28.Степура Т. М., & Матійчук О. І. Соціально-економічна сутність та функції мінімальної заробітної плати в системі збереження якості людського потенціалу регіонів України. *Економічний простір*. 2019.

- №142. С. 88-100. URL: <https://prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/53>
29. Тищенко О.В., Чероноус С.М. Соціально-захисне значення мінімальної заробітної плати на ринку праці України. Юридичний науковий електронний журнал. 2020. №7. С.202-206 URL: http://www.lsej.org.ua/7_2020/53.pdf
30. Толстих Н. Мінімальна заробітна плата: дієвий чи залишковий соціальний стандарт?. Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 2023. №3. С. 130–139. URL: <http://jnas.nbuiv.gov.ua/article/UJRN-0001445281>
31. Толуб'як В. С. Заробітна плата та її вплив на формування фінансових ресурсів системи пенсійного забезпечення / В. С. Толуб'як // Теорія та практика державного управління. 2010. - Вип. 2. - С. 242-249. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tpdu_2010_2_37
32. Хуторян Н.М., Стадник М.П., Ширант А.А. та ін. Пенсійні правовідносини в Україні : монографія. К. : Юрид. думка, 2013. 276 с. URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/MONOGRAFII_2015/Pensiyni_pravovidnosunu_mon_2013.pdf
33. Чанишева Г. І., & Щукін О. С. Мінімальна заробітна плата у системі державних соціальних гарантій. Київський часопис права. 2023. №1. С. 119–128. URL: <https://doi.org/10.32782/klj/2023.1.18>
34. Огляд судової практики Верховного Суду з питань пенсійного забезпечення громадян січень-лютий 2025 року. URL: <https://www.hsa.org.ua/blog/ogliad-sudovoyi-praktiki-verhovnogo-sudu-z-pitan-pensiinogo-zabezpecennia-gromadian-sicen-liutii-2025-roku>
35. Мінімальна заробітна плата – соціальна гарантія для найманого працівника. Головне управління ДПС у Дніпропетровській області. URL: <https://dp.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/882366.html>
36. Фахівець і робітник не можуть отримувати однакові зарплати. URL: [Фахівець і робітник не можуть отримувати однакової зарплати | Професійні видання](#)
37. Assessment of the Accumulative Pension System in Ukraine. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/search/article?articleId=3713174>

38.IER (2023). Social Policy in Ukraine in the Wartime: 2022–2023 years URL: <http://www.ier.com.ua/files/Projects/2023/Social%20Policy%20in%20Ukraine.pdf>

39.Yu. F. Ivanov, M. V. Ivanova “Monitoring of Labour Rights Compliance under Martial Law by the Ukrainian Ombudsman” (2025) Law and Safety, 98(3), pp. 50–66. DOI: <https://doi.org/10.32631/pb.2025.3.05>

40.Eurofound. Minimum wages: Non-compliance and enforcement across EU Member States – Comparative report. Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2023. 5 p. URL: <https://assets.eurofound.europa.eu/f/279033/aab34a92b2/ef23059en.pdf>

41.Kravets A. Reform of the pension system of Ukraine as a factor of national economic stability. EUJEM. 2025. URL: https://eujem.cz/wp-content/uploads/2025/eujem_2025_11_1/04.pdf

42.Iefymenko T. I., Sokolovska A. M., and Rainova L. B. Reforms of Social Security Contributions in Selected EU Member States and Ukraine: Peculiarities of Implementation and Consequences. Sci. in nov. 2021. V. 17, no. 6. P. 24—40. <https://doi.org/10.15407/sci ne17.06.024>

43.Pension reform: challenges and prospects. URL: <https://icps.com.ua/en/studies-icps/economic-analysis/pension-reform-challenges-and-prospects/>

44.Safeguarding the sustainability of the Ukrainian pension system. OECD, 2024. https://www.oecd.org/en/publications/safeguarding-the-sustainability-of-the-ukrainian-pension-system_fc202a7e-en.html

45.Soosaar O., Puur A., Leppik L. Does raising the pension age prolong working life? Evidence from pension age reform in Estonia // Journal of Pension Economics & Finance. 2021. Vol. 20. Iss. 2. P. 317—335. <https://www.cambridge.org/core/journals/journal-of-pension-economics-and-finance/article/does-raising-the-pension-age-prolong-working-life-evidence-from-pension-age-reform-in-estonia/0F390368F4B0E97DF3E859350EE9A771>

46.Working Pensioners in Europe: Demographics, health, economic situation and the role of pension systems — Nicolas Goll. 2020. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3584438

47.Chanysheva G., Krasnov Y., Tarasenko V., Hudz A., & Chanyshv R. Minimum wage in the system of state social guarantees: International comparative-legal experience. Amazonia Investiga. 2023. №12(62). С.168–174 URL: <https://amazoniainvestiga.info/check/62/15-168-174.pdf>

48.Chanysheva G., Krasnov Y., Tarasenko V., Hudz A., & Chanyshv R. Minimum wage in the system of state social guarantees: International comparative-legal experience. Amazonia Investiga. 2023. №12(62). С.168–174. URL: <https://doi.org/10.34069/AI/2023.62.02.15>

49.Ventsel V. Social and economic analysis of the minimum wage and a living wage in the context of realization of the social function of the state. Pressing Problems of Public Administration. 2020. №1(57). С.287-295. URL:<https://doi.org/10.34213/ap.20.01.33>

50.Petrukha S., Petrukha N., & Sviridovska A. Standardization of implementation of the mandatory privately managed pillar of the pension system of Ukraine.Economics, Finance and Management Review. 2021. №4. С. 42–57 URL: <https://public.scnchub.com/efmr/index.php/efmr/article/view/171/111>

51.Рішення Конституційного Суду України від 07 лютого 2023 р. №1-п/2023 у справі за конституційним поданням 56 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) абзацу третього частини другої статті 22 Закону України «Про повну загальну середню освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v001p710-23#Text>

52.Рішення Конституційного Суду України від 15 липня 2021 р. №2-п/2021 у справі № 1-157/2019(3593/19) за конституційним поданням 47 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) частини шостої статті 6 Закону України «Про оплату праці» та частини шостої статті 96 Кодексу законів про працю України (про мінімальний посадовий оклад (тарифну ставку)). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v002p710-21#Text>

Практика українських судів:

1.Рішення від 07 грудня 2018 р. справа №520/9706/18 / Харківський окружний адміністративний суд. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/78417633>

2.Рішення від 27 березня 2020 р. справа №200/1382/20-а / Донецький окружний адміністративний суд. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88455917>

3.Рішення від 29 травня 2024 р. справа №420/11019/24 / Одеський окружний адміністративний суд. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119400835>

4.Постанова від 04 червня 2021 р. справа №816/1889/16 / Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97428731>

5.Постанова від 03 грудня 2025 р. справа №182/6943/23 / Дніпровський апеляційний суд. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/132456775>

6.Постанова від 19 вересня 2018 р. справа №804/7745/16 / Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/76580089>

7.Постанова від 23 січня 2025 р. справа №420/30545/23 / Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/124647906>

8.Постанова від 01 листопада 2018 р. справа №804/9874/14 / Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/77586380>

9.Постанова від 04 квітня 2024 р. справа №240/19227/21 / Велика Палата Верховного Суду. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118297146>

10.Постанова від 05 вересня 2024 р. справа №140/234/22 / Восьмий апеляційний адміністративний суд. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121445099>

ВОЛИНЕЦЬ Владислав Володимирович
КУЧМА Ольга Леонідівна
САЛЕНКО Ірина Володимирівна

ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ У ТРУДОВИХ ВІДНОСИНАХ

ПРАКТИКУМ

Підп. до друку 05.03.2026. Формат 60х84/16.

Папір офсетний. Друк цифровий.

Ум. Друк. арк. 6,16. Зам. №0403-26.

Наклад 200 прим.

Видавець і виготовлювач ТОВ «7БЦ»

03067, м.Київ, вул.Олекси Тихого,84

e-mail: 7bc@ukr.net, тел: (044) 592-00-80

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК №5329 від 11.04.2017